

บทควมวิจัย

วันที่รับบทความ:

28 พฤษภาคม 2566

วันแก้ไขบทความ:

8 มกราคม 2567

วันตอบรับบทความ:

15 มกราคม 2567

ทรงกรด พิมพิศาล^{1*} จิระพันธ์ ห้วยแสน² เจษฎา สิงห์ทองชัย¹ พิมพิลลิต แก้วหานาม³
ศักดิ์เกษม ปานะลาด³ ลิขิต ศิริสันติเมธาคม⁴ ปิยนันท์ ชมนาวัง⁴ และ นฤชิต แสนปากดี³

¹คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีสุขภาพ มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์ อำเภอเมืองกาฬสินธุ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ 46230

²คณะเทคโนโลยีการเกษตร มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์ อำเภอเมืองกาฬสินธุ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ 46000

³คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์ อำเภอเมืองกาฬสินธุ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ 46230

⁴คณะเทคโนโลยีการเกษตร มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์ อำเภอเมืองกาฬสินธุ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ 46000

*ผู้เขียนหลัก อีเมล: songgrod@hotmail.com

บทคัดย่อ

ปี พ.ศ. 2560 จังหวัดกาฬสินธุ์ มีผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดต่อหัว 61,084 บาท ต่อคนต่อปี มีสัดส่วนคนยากจนเป็นอันดับที่ 3 ของประเทศไทย งานวิจัยนี้จึงพัฒนาแนวทางการแก้ไขปัญหาความยากจนในจังหวัดกาฬสินธุ์ โดยเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง จากฐานข้อมูลระบบบริหารจัดการข้อมูลการพัฒนาคนแบบชี้เป้า (TPMAP) และฐานข้อมูล Kalasin Happiness Model (KHM) จำนวน 10,154 ครัวเรือน ด้วยกระบวนการดังนี้ 1) การสร้างการรับรู้ความยากจนร่วมกับภาคีความร่วมมือในจังหวัดกาฬสินธุ์ 2) การสร้างการรับรู้ร่วมเพื่อทำความเข้าใจกับความยากจนทั้ง 5 มิติ 3) การสอบถามข้อมูลคนจนจากฐานข้อมูล TPMAP และ KHM และคนจน 20% ล่าง 4) การวิเคราะห์ข้อมูลและนิยามคนจนในจังหวัดกาฬสินธุ์ 5) การสร้างนวัตกรรมเชิงกระบวนการระดับพื้นที่เพื่อสนับสนุนหน่วยงานภาครัฐให้สามารถตัดสินใจอย่างตรงจุด ด้วยระบบ KHM V.2 และ 6) การพัฒนาโมเดลแก้จนเพื่อแก้ไขความยากจนที่เหมาะสมกับบริบทคนจนในระดับท้องถิ่น ผลจากการดำเนินการพบว่า 1) ทุนดำรงชีพ 5 มิติ ด้านทุนมนุษย์อยู่ในลักษณะอยู่ยาก ทุนกายภาพอยู่ในลักษณะอยู่ได้ ทุนการเงินอยู่ในลักษณะอยู่ได้ ทุนธรรมชาติอยู่ในลักษณะอยู่ได้ และทุนสังคมอยู่ในลักษณะอยู่ยาก โดยทุนมนุษย์และทุนการเงินส่งผลต่อปัญหาความยากจนของครัวเรือน 2) กิจกรรมเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนในจังหวัดกาฬสินธุ์ มีดังนี้ การสร้างการรับรู้ความยากจน การสอบถามข้อมูลครัวเรือนยากจน การวิเคราะห์ข้อมูลและนิยามคนจนในจังหวัดกาฬสินธุ์ การสร้างนวัตกรรมเชิงกระบวนการระดับพื้นที่ เพื่อสนับสนุนหน่วยงานภาครัฐให้สามารถตัดสินใจอย่างตรงจุด การพัฒนาโมเดลแก้จนที่เหมาะสมกับบริบทคนจนในระดับท้องถิ่น 3) การส่งต่อการช่วยเหลือครัวเรือนยากจน ดังนี้ ด้านที่อยู่อาศัย จำนวน 1,414 ครัวเรือน ด้านอาชีพ จำนวน 1,499 ครัวเรือน ด้านสุขภาพ จำนวน 572 ครัวเรือน ด้านสวัสดิการรัฐ จำนวน 1,444 ครัวเรือน ด้านอำนาจความเป็นธรรม จำนวน 10 ครัวเรือน และด้านหนี้สิน จำนวน 483 ครัวเรือน ส่งผลให้มีข้อมูลเกี่ยวกับสถานการณ์ความยากจนในจังหวัดกาฬสินธุ์ วิธีแก้ปัญหาเพื่อส่งเสริมสนับสนุนอาชีพ การส่งต่อช่วยเหลือและบริหารจัดการครัวเรือนได้อย่างถูกต้องและสามารถยกระดับคุณภาพชีวิตของครัวเรือนยากจนได้

คำสำคัญ:

จังหวัดกาฬสินธุ์

การแก้ไขปัญหาความยากจน

การพัฒนาเชิงพื้นที่

การบูรณาการแบบร่วมมือ

โมเดลแก้จน

Research Article

Received:

28 May 2023

Received in revised form:

8 January 2024

Accepted:

15 January 2024

Songgrod Phimpisan^{1,*}, Jirapan Huaisan², Jatsada Singthongchai², Phimlikid Kaewhanam³, Sakkasem Panalad³, Likit Sirisantimethakom⁴, Piyanan Chomnawang⁴ and Naruechit Saenpakdee³

¹Faculty of Science and Health Technology, Kalasin University, Na Mon District, Kalasin Province, 46230 Thailand

²Faculty of Agricultural Technology, Kalasin University, Muang District, Kalasin Province, 46000 Thailand

³Faculty of Liberal Arts, Kalasin University, Na Mon District, Kalasin Province, 46230 Thailand

⁴Faculty of Agricultural Technology, Kalasin University, Muang District, Kalasin Province, 46000 Thailand

*Corresponding author's E-mail: songgrod@hotmail.com

Abstract

The poverty situation in Kalasin province, as reflected in the Gross Provincial Product per capita (GPP) in 2017, highlighted a per capita income of 61,084 Baht (approximately 1,690 USD) annually, ranking it as the 4th highest province in terms of underprivileged population. To address this issue, specific samples were selected from two databases: the Human Development Information Management System and the Kalasin People Leave No One Behind database, revealing 10,154 underprivileged households. Qualitative research methods were employed to collect data on the 5 dimensions of living capital: human, physical, financial, natural resource and disaster, and social capital. The study found that human and financial capital significantly impacted household poverty. To alleviate these challenges, several activities were proposed and implemented, including raising poverty awareness, verifying data on underprivileged households, and analyzing and defining underprivileged groups in Kalasin province. Process innovation at the local level was also initiated to support targeted decision-making by government agencies. Additionally, action models were developed to address poverty in specific communities, such as the Merit Fund in Klangmuen sub-district, GAP vegetable production in Namon sub-district, and straw mushroom cultivation in Sahaskhan sub-district. Referrals for assistance were also made, with housing, occupation, health, state welfare, fairness, and debt being addressed for various households.

Keywords:

Kalasin province
Poverty alleviation
Area base management
Collaborative integration
Operating model

บทนำ

สถานการณ์ความยากจนของประเทศไทยในปี พ.ศ. 2560 (Office of the National Economic and Social Development Board, 2021a) สะท้อนให้เห็นถึงปัญหาช่องว่างเชิงนโยบาย และไม่มียุทธศาสตร์การคุ้มครองทางสังคมในภาพรวมของประเทศ (Theerakosonphong, 2022) โดยนโยบายที่ดำเนินการส่วนใหญ่เป็นการสงเคราะห์และช่วยเหลือตามกลุ่มเป้าหมาย เช่นสวัสดิการแห่งรัฐ การมอบถุงดำรังชีพ และการซ่อมแซมบ้านที่อยู่อาศัย เป็นต้น จึงยังไม่ครอบคลุมและสอดคล้องตามความต้องการของกลุ่มเป้าหมายในทุกมิติ หรือสอดคล้องกับบริบทและศักยภาพของแต่ละจังหวัด ในขณะที่ผลการประเมินติดตามการดำเนินงานแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 ภายใต้ยุทธศาสตร์สร้างความเป็นธรรมและลดความเหลื่อมล้ำของสังคม โดยสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (Thailand Development Research Institute, 2021) เสนอว่าควรมีนโยบายสร้างเสริมทักษะประชากรและสร้างงานที่มีคุณภาพ เพื่อสร้างการขยายตัวทางเศรษฐกิจแบบมีส่วนร่วม และการส่งเสริมการเข้าถึงเทคโนโลยีสำหรับประชากรกลุ่มฐานราก เพื่อให้มีรายได้ ผลผลิตภาพ และงานที่ดี แต่ปัญหาสำคัญคือ ไม่มีระบบฐานข้อมูลคนจนที่ครอบคลุมชัดเจน ขาดการบูรณาการฐานข้อมูลของหลายหน่วยงานที่แตกต่างกัน และไม่มีหน่วยงานเจ้าภาพดูแล กำกับ ติดตามนโยบาย เช่นระบบบูรณาการฐานข้อมูลสวัสดิการสังคม กระทรวงการคลัง ระบบบริหารจัดการข้อมูลการพัฒนาคนแบบชี้เป้า (Thai People Map and Analytics Platform, TPMAP) (National Science and Technology Development Agency (2021) กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย และระบบสมุดพกครอบครัวอิเล็กทรอนิกส์ (Mso-logbook) กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ เป็นต้น

การพัฒนาเพื่อลดความยากจนให้บรรลุตามเป้าหมายของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (Office of the National Economic and Social Development Board, 2021b) ให้มีความสำคัญกับการเจาะจงกลุ่มเป้าหมายและพื้นที่เป้าหมายในการแก้ไขปัญหาความยากจน โดยเฉพาะกลุ่มเป้าหมายประชาชนผู้มีรายได้น้อย ซึ่งสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) ร่วมกับศูนย์เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์แห่งชาติ (สวทช.) ได้พัฒนาระบบบริหารจัดการข้อมูลการพัฒนาคนแบบชี้เป้า (TPMAP) โดยใช้ดัชนีความยากจนหลายมิติ (Multi dimensional poverty index, MPI) ด้วยหลักการ คนจนคือผู้ที่มีคุณภาพชีวิตต่ำกว่าเกณฑ์คุณภาพชีวิตที่ดีในมิติต่าง ๆ ซึ่งระบบบริหารจัดการข้อมูลการพัฒนาคนแบบชี้เป้า (TPMAP) พิจารณาจาก 5 ด้าน ได้แก่ ด้านสุขภาพ ด้านการศึกษา ด้านการเงิน ด้าน

ความเป็นอยู่ และด้านการเข้าถึงบริการรัฐ เพื่อเป็นเครื่องมือในการบริหารจัดการข้อมูลการพัฒนาคนแบบชี้เป้า รวมถึงเป็นระบบที่สามารถระบุปัญหาความยากจนในระดับบุคคลครัวเรือนชุมชนพื้นที่ จังหวัด และประเทศ ซึ่งทำให้การแก้ปัญหาตรงกับกลุ่มเป้าหมายมากขึ้น และสามารถออกแบบนโยบาย โครงการการแก้ปัญหาความยากจนให้ตรงกับความต้องการหรือสภาพปัญหาได้

สถานการณ์ที่เป็นอยู่เดิม

จังหวัดกาฬสินธุ์มีผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดเฉลี่ยต่อคนในปี พ.ศ. 2558–2562 คือ 51,197 57,789 61,084 73,998 และ 73,587 บาท ตามลำดับ ในขณะที่ประเทศไทยผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดเฉลี่ยต่อคนในปี พ.ศ. 2558–2562 คือ 202,152 213,553 225,126 236,860 และ 243,787 บาท ตามลำดับ (Office of the National Economic and Social Development Board, 2021c) ในปี พ.ศ. 2560 จังหวัดกาฬสินธุ์มีผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด 61,084 ต่อคนต่อปี และมีสัดส่วนคนยากจนอยู่ที่ร้อยละ 31.99 เป็นอันดับที่ 3 ของประเทศ รัฐบาลจึงมีนโยบายขจัดความยากจนให้หมดไปภายใน 2 ปี และรายได้ต่อหัวของประชากรเพิ่มขึ้นร้อยละ 7 ในปี พ.ศ. 2561 และเพิ่มเป็นร้อยละ 10 ในปี พ.ศ. 2562 ตามลำดับ จากข้อมูลดังกล่าวจะเห็นได้ว่าจังหวัดกาฬสินธุ์มีผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดต่ำกว่าเกณฑ์ของประเทศ และมีสัดส่วนคนยากจนอยู่ที่ร้อยละ 1.82 มีรายได้เฉลี่ยต่อครัวเรือนต่อเดือนในปี พ.ศ. 2561–2562 เท่ากับ 14,264 และ 19,089 บาท

จากข้อมูลการสำรวจและลงทะเบียนในระบบบริหารจัดการข้อมูลการพัฒนาคนแบบชี้เป้า (TPMAP) ข้อมูลการลงทะเบียนสวัสดิการแห่งรัฐ และจากฐานข้อมูลความจำเป็นพื้นฐาน จังหวัดกาฬสินธุ์ พบว่า มีจำนวนครัวเรือนยากจน (จปฐ.) 8,646 ครัวเรือน จากคนที่ได้รับการสำรวจ (จปฐ.) 710,393 คน คนยากจน (จปฐ.) 37,650 คน และคนจนเป้าหมาย คือคนจน (จปฐ.) ที่ลงทะเบียนสวัสดิการแห่งรัฐ 12,916 คน และไม่ได้ลงทะเบียนคนจน 5,000 คน ครอบคลุม 18 อำเภอ 135 ตำบล 1,584 หมู่บ้าน (National Science and Technology Development Agency, 2021) ดังนั้นคนจนเป้าหมายที่ดำเนินการค้นหา สอบทานข้อมูลจากระบบฐานข้อมูล จำนวน 6,759 ครัวเรือน ดังตารางที่ 1 (Table 1) เมื่อวิเคราะห์ความยากจน 5 ด้านตามเกณฑ์การวัดในระบบบริหารจัดการข้อมูลการพัฒนาคนแบบชี้เป้า (TPMAP) สามารถสรุปได้ดังนี้ จำนวนคนจนด้านสุขภาพ 1,328 คน ด้านความเป็นอยู่ 948 คน ด้านการศึกษา 8,630 คน ด้านการเงิน 2,736 คน และด้านการเข้าถึงบริการรัฐ 66 คน มีรายได้เฉลี่ยต่อครัวเรือนต่อเดือนเท่ากับ 2,838 บาท หรือ 34,056 บาทต่อปี ซึ่งต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐานครัวเรือนยากจนตาม จปฐ. ซึ่งกำหนดไว้ 30,000

Table 1 Targeted Underprivileged People in Kalasin province

No.	District	Number poverty of TPMP (person)	Number households of TPMP (households)	Number poverty of Kalasin Happiness Model (KHM) (households)	Average income/month (Baht)
1	Kamalasai	16	9	262	2,803
2	Kuchinarai	679	378	369	2,456
3	Khao Wong	1,008	581	240	2,443
4	Kham Muang	921	465	297	2,559
5	Khong Chai	82	48	94	1,830
6	Don Chan	22	12	29	1,200
7	Tha Khantho	1,411	655	59	3,482
8	Na Khu	182	98	118	2,181
9	Namon	26	15	243	1,632
10	Mueang Kalasin	1,117	642	367	3,041
11	Yang Talat	1,194	667	470	1,880
12	Rong Kham	473	236	70	2,900
13	Somdet	62	31	94	3,434
14	Sahatsakhan	587	320	142	3,112
15	Sam Chai	1,372	640	65	5,038
16	Nong Kung Si	1,670	833	308	4,254
17	Huai Phueng	399	224	85	3,199
18	Huai Mek	1,690	905	120	3,646
Total		12,916	6,759	3,432	2,838

-38,000 บาท ต่อครัวเรือนต่อปี (National Science and Technology Development Agency, 2021) คนจนจริงไม่สามารถเข้าถึงข้อมูล และได้รับบัตรสวัสดิการหรือการเข้าถึงสวัสดิการแห่งรัฐ และขาดทักษะอาชีพในการประกอบอาชีพ ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพแรงงานนอกระบบ รับจ้างเก็บเกี่ยวนอกฤดูกาลและรับจ้างรายวัน ไม่มีที่ดินทำกิน

จากการทบทวนข้อมูลการพัฒนาพื้นที่ที่ผ่านมา โดยนำข้อมูลที่เกี่ยวข้องจากระบบฐานข้อมูล TPMP และระบบฐานข้อมูล Kalasin Happiness Model (KHM) เพื่อตรวจสอบความซ้ำซ้อนและครัวเรือนที่ไม่อยู่ในฐานข้อมูล TPMP พบว่า มีครัวเรือนตกหล่นที่ไม่ได้เข้าสู่ระบบจำนวนกว่า 5,000 ครัวเรือน (Mobilization Operations Center Kalasin Happiness Model Project, 2020) ครัวเรือนยากจนที่เข้าไม่ถึงสวัสดิการภาครัฐจำนวน 66 คน ซึ่งเป็น

ผู้สูงอายุและเด็กแรกเกิดที่ยังไม่ได้รับสวัสดิการภาครัฐ ครัวเรือนยากจนด้านสุขภาพจำนวน 1,328 คน ซึ่งเป็นผู้ป่วยติดเตียงและพิการที่ยังไม่ได้รับการช่วยเหลือ และครัวเรือนยากจนที่ต้องส่งเสริมด้านอาชีพเพื่อสร้างรายได้จำนวน 948 คน มีรายได้ต่อครัวเรือนต่ำกว่า 30,000 บาทต่อปี ดังนั้นการสร้างรายได้ของครัวเรือนให้มีอาชีพและรายได้เพิ่มขึ้นจึงเป็นทางออกที่สำคัญ แต่วิธีการแก้ปัญหาความยากจนที่ผ่านมามีปัญหาสำคัญหลายประการ ดังนี้

1. มิติการปฏิบัติตามนโยบายระดับประเทศในระดับพื้นที่จังหวัด

นโยบายของรัฐบาลเพื่อแก้ปัญหาความยากจนเพื่อขับเคลื่อนพื้นที่จังหวัดต่าง ๆ ในประเทศไทย ยังเป็นการกำหนดในภาพรวมระดับประเทศ ดังนั้นจึงต้องแปลงนโยบายมาสู่การปฏิบัติในระดับพื้นที่จังหวัด ซึ่งพบว่า แต่ละพื้นที่ในจังหวัดกาฬสินธุ์มี

การนำไปปฏิบัติแตกต่างกัน โดยผู้ดำเนินนโยบายหลักคือสำนักงานจังหวัดกาฬสินธุ์ ซึ่งเป็นหน่วยงานขับเคลื่อนนโยบายการแก้ปัญหาความยากจน การดำเนินงานเพื่อขับเคลื่อนยังขาดมิติของความร่วมมืออย่างต่อเนื่องกับหน่วยงานราชการระดับจังหวัด ระดับอำเภอ และท้องถิ่น รูปแบบความร่วมมือเป็นการประชุมเพื่อปรึกษาหารือ การใช้หนังสือสั่งการ การขอความเห็น ดังนั้นหากพัฒนากระบวนการนำนโยบายไปปฏิบัติแบบร่วมมืออย่างต่อเนื่องและบูรณาการจะทำให้การแก้ปัญหาความยากจนสำเร็จและเป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น

2. มิติด้านข้อมูลการแก้ปัญหาความยากจน

หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการแก้ปัญหาความยากจน เช่น สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัด สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด สาธารณสุขจังหวัด สำนักงานท้องถิ่นจังหวัด ปกครองจังหวัด อำเภอ องค์การบริหารส่วนจังหวัดและองค์การบริหารส่วนตำบล ซึ่งมีส่วนสำคัญในการขับเคลื่อนนโยบายการแก้ปัญหาความยากจน ต้องเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อรายงานไปยังหน่วยงานระดับสูง สำหรับการประเมินผลการปฏิบัติงานในโครงการต่าง ๆ จำนวนมาก ส่งผลให้มีฐานข้อมูลในการแก้ปัญหาความยากจนของพื้นที่จังหวัดกาฬสินธุ์หลายชุด เนื่องจากการนิยามและการนำเข้าข้อมูลมีปัจจัยที่แตกต่างกัน เช่น ฐานข้อมูลการพัฒนาชุมชนจังหวัด ฐานข้อมูลพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ และฐานข้อมูลสวัสดิการแห่งรัฐ เป็นต้น ทั้งระดับจังหวัด ระดับอำเภอ ระดับตำบล ระดับหมู่บ้าน ระดับท้องถิ่น ซึ่งเป็นข้อมูลของจำนวนครัวเรือนยากจนที่ไม่ตรงกันและไม่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน โดยชุดข้อมูล ประกอบด้วยฐานข้อมูล TPMAP จำนวน 6,759 ครัวเรือน ฐานข้อมูลหน่วยงานหรือฐานข้อมูลครัวเรือนยากจนจังหวัดจำนวน 3,432 ครัวเรือน ดังนั้นจังหวัดกาฬสินธุ์ควรมีฐานข้อมูลครัวเรือนยากจนชุดเดียว เพื่อจัดทำระบบข้อมูลความยากจนและติดตามการช่วยเหลือให้มีความน่าเชื่อถือและแม่นยำ เพื่อให้การแก้ปัญหาความยากจนตรงจุดและพัฒนาได้ดียิ่งขึ้น

3. มิติด้านการแก้ปัญหาความยากจนยังไม่ครอบคลุมทุกมิติ

การนำนโยบายการแก้ปัญหาความยากจนไปปฏิบัติส่วนใหญ่มุ่งพัฒนาการยกระดับอาชีพ เช่น โครงการส่งเสริมสนับสนุนการวิจัยและพัฒนาพันธุ์พืชและสัตว์ โครงการพัฒนาปัจจัยพื้นฐานและการพัฒนาเกษตร/สหกรณ์ โครงการเพิ่มผลผลิตพัฒนาคุณภาพและลดต้นทุนสหกรณ์ และโครงการส่งเสริมการแปรรูปและสร้างมูลค่าเพิ่ม เป็นต้น ซึ่งการแก้ปัญหาความยากจนต้องพัฒนาให้ครอบคลุมทุกมิติ ทั้งมิติของสุขภาพ ความเป็นอยู่ การศึกษา การเงิน การเข้าถึงบริการรัฐ ดังนั้นหากมีการออกแบบกลไกกระบวนการวิจัยและเครื่องมือในการพัฒนาเชิงพื้นที่เพื่อ

สนับสนุนการทำงาน ช่วยเหลือแก้ไขปัญหาความยากจน ติดตามวิเคราะห์และหนุนเสริมกลไกการพัฒนาเชิงพื้นที่ สังเคราะห์ข้อมูลพื้นที่ระดับครัวเรือน และการจัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในทุกมิติ จะแก้ปัญหาความยากจนได้ตรงจุดและครอบคลุมทุกมิติในจังหวัดกาฬสินธุ์

กระบวนการที่ใช้ในการเปลี่ยนแปลงและการยอมรับของชุมชนเป้าหมาย

การพัฒนาพื้นที่เชิงบูรณาการแบบร่วมมือเพื่อแก้ปัญหาความยากจนในจังหวัดกาฬสินธุ์ เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม มีการกำหนดโจทย์วิจัยจากปัญหาและความต้องการของพื้นที่ผ่านกระบวนการสกัดโจทย์วิจัยจากปัญหาที่แท้จริงของชุมชนพื้นที่ และความร่วมมือปฏิสัมพันธ์กับชุมชนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เพื่อให้มีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนงานวิจัยและพัฒนาพื้นที่ชุมชนท้องถิ่น ดังภาพที่ 1 (Figure 1) มีกระบวนการดังนี้

1. การสร้างการรับรู้ความยากจนร่วมกับภาคีความร่วมมือในจังหวัดกาฬสินธุ์

การขับเคลื่อนการสร้างการรับรู้ใน 2 ลักษณะ คือ การสร้างการรับรู้เพื่อสร้างความร่วมมือระหว่างภาคีเครือข่าย และการสร้างการรับรู้ร่วมเพื่อทำความเข้าใจความยากจนทั้ง 5 มิติ และการพัฒนาความยากจนโดยใช้ทุน 5 ด้าน เป็นหลักในการแก้ไขปัญหาความยากจน โดยสร้างการรับรู้ร่วมตั้งแต่กระบวนการให้ชุมชน ผู้นำชุมชน ประชาชน อาสาสมัคร มีส่วนร่วมในการค้นหาคนจนเป้าหมาย ผ่านกระบวนการประชาคม ซึ่งเป็นกลไกการค้นหาสอบถามครัวเรือนยากจน ที่ประกอบด้วยชาวบ้านในชุมชน เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องและผู้ใหญ่บ้าน เพื่อตรวจสอบและยืนยันครัวเรือนยากจน เกิดการร่วมแรงร่วมใจในการช่วยเหลือส่งต่อในชุมชน และส่งต่อความช่วยเหลือระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับคนจนเป้าหมาย และนำนโยบายการแก้ไขความยากจนไปปฏิบัติแบบความร่วมมือในระดับบนลงล่าง จากศูนย์แก้ไขปัญหาคความยากจนระดับจังหวัด ไปยังศูนย์แก้ไขปัญหาคความยากจนระดับอำเภอ และระดับตำบล ตามลำดับ และในระดับล่างขึ้นบน จากคณะกรรมการระดับประชาคมสู่คณะกรรมการระดับหมู่บ้านระดับตำบล ไปยังศูนย์แก้ไขระดับอำเภอและจังหวัด ตามลำดับ มีกลไกชัดเจนจากการทำงานร่วมมือกันในระดับจังหวัด อำเภอ ตำบล และส่วนท้องถิ่น รวมถึงหน่วยงานภาคประชาสังคม ในการคัดกรอง ค้นหา สอบทาน นำเข้า ประเมินผลและนำออกครัวเรือนยากจน กระบวนการส่งต่อความช่วยเหลือ นำไปสู่แผนงานโครงการช่วยเหลือ ศจพ.อ. และ ศจพ.จ. ดังภาพที่ 2 (Figure 2)

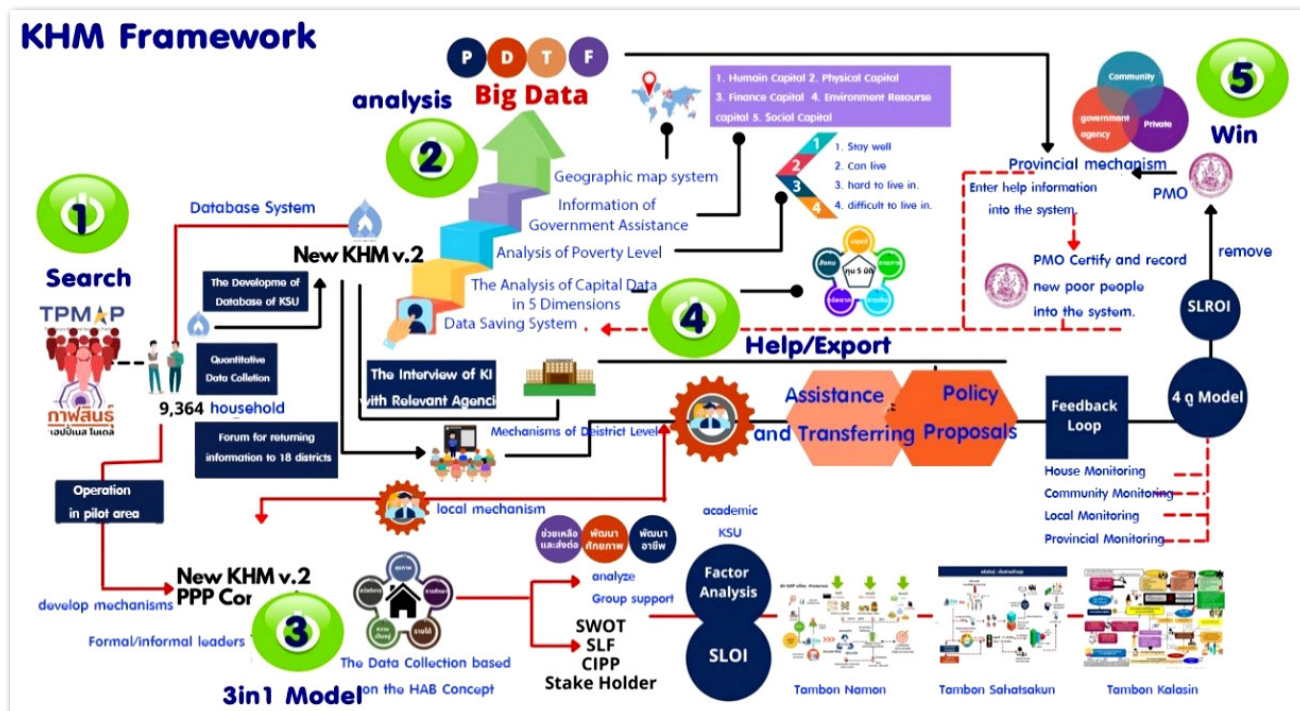

Figure 1 Collaborative integrated area development platform to solve poverty integrity and precision in Kalasin province

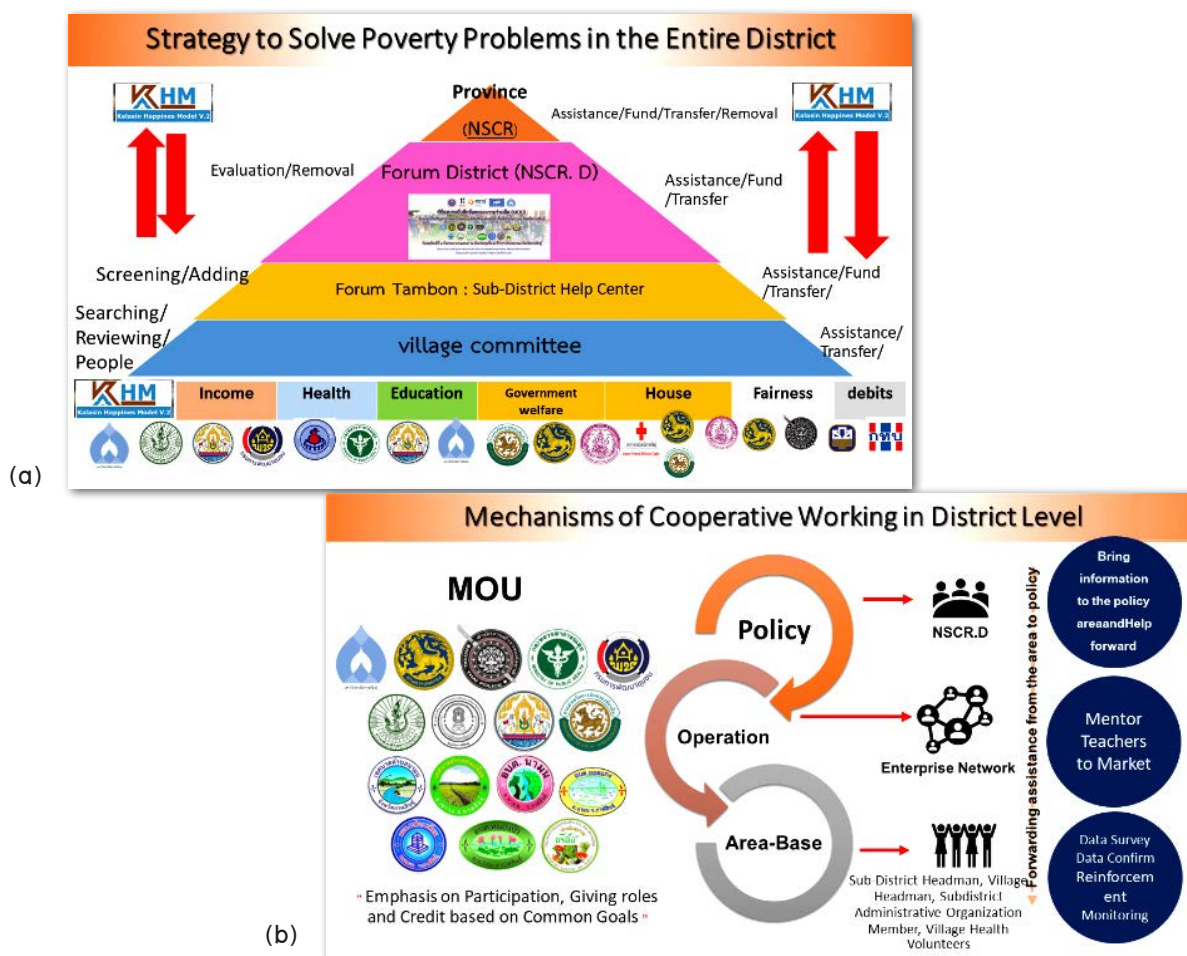

Figure 2 (a) District-wide poverty resolution strategy and (b) District-level cooperative systems and mechanisms

2. การสร้างการรับรู้ร่วมเพื่อทำความเข้าใจกับความยากจนทั้ง 5 มิติ

การออกแบบกลไก กระบวนการวิจัยและเครื่องมือในการพัฒนาเชิงพื้นที่เพื่อสนับสนุนการทำงาน ช่วยเหลือแก้ไขปัญหาความยากจน ติดตาม วิเคราะห์และหนุนเสริมกลไกการพัฒนาเชิงพื้นที่ และสังเคราะห์ข้อมูลพื้นที่ระดับครัวเรือน ทำงานร่วมกับผู้นำชุมชน ประชาชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยงานท้องที่ เพื่อสร้างการรับรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับความยากจนร่วมกัน ทั้งมิติของความยากจน ระดับความยากจน มิติด้านการเงิน หรือมิติด้านการศึกษา หรือกำหนดระดับความยากจนเพียงระดับเดียวผ่านระบบและกลไกในการจัดเวทีนำเสนอข้อมูลระดับชุมชน ตำบล อำเภอ จังหวัด ซึ่งมีมิติความยากจนประกอบด้วย ทุนมนุษย์ ทุนกายภาพ ทุนการเงิน ทุนธรรมชาติ และทุนสังคม แต่ละมิติวัดระดับความยากจน 4 ระดับ คือ ระดับอยู่ลำบาก อยู่ยาก อยู่ได้ และอยู่ดี เพื่อวัดศักยภาพของทุนในแต่ละมิติของครัวเรือนยากจนเพื่อให้ชุมชน ตำบล อำเภอ จังหวัด หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้าใจถึงสถานะความยากจนตามทุนดำรงชีพ 5 มิติ ที่ใช้ปัจจัยต่าง ๆ ของแต่ละทุนดำรงชีพในการระบุความยากจน ผ่านเวทีประชาคมซึ่งเป็นกระบวนการของชุมชน ดังภาพที่ 3 (Figure 3)

3. การสอบทานข้อมูลคนจนจากฐานข้อมูล TPMAP และ KHM และคนจน 20% ล่าง

การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพจากฐานข้อมูล ระบบบริหารจัดการข้อมูลการพัฒนาคนแบบชี้เป้า (TPMAP) ซึ่งมีคนจนเป้าหมายในปี พ.ศ. 2562 จำนวน 12,912 คน คิดเป็น 6,759 ครัวเรือน และสามารถสอบทานข้อมูลจากฐานข้อมูล KHM V.1 และมีครัวเรือนเพิ่มเติมจากฐานข้อมูลทั้ง 2 แหล่งจำนวน 2,640 ครัวเรือน รวมครัวเรือนเป้าหมายในการสอบทานข้อมูลทั้งสิ้น 9,394 ครัวเรือน รวมทั้งสิ้น 32,570 คน จากระบบ

และกลไกดังกล่าว พบว่า ชุมชน ตำบล อำเภอ จังหวัด รับรู้และเข้าใจเกี่ยวกับฐานข้อมูลครัวเรือนยากจนที่เกี่ยวข้อง การมีส่วนร่วมในการทวนสอบข้อมูลที่ถูกต้องและแม่นยำผ่านกระบวนการประชาคม ทำให้ทราบจำนวนครัวเรือนยากจนที่ไม่จริงในระบบและคนจนจริงที่ตกหล่น ทำให้เกิดการยอมรับของข้อมูลร่วมกันนำไปสู่การจัดเก็บและทวนสอบข้อมูลให้ถูกต้อง สามารถเพิ่มเติมข้อมูลครัวเรือนยากจนที่ตกหล่นเข้าระบบได้ถึง 2,640 ครัวเรือนและระบุครัวเรือนยากจนที่ไม่จริงในระบบได้ ดังภาพที่ 4 (Figure 4)

4. การวิเคราะห์ข้อมูลและนิยามคนจนในจังหวัดกาฬสินธุ์

การนำระบบและกลไกด้านระบบสารสนเทศและข้อมูลเข้ามาช่วยในการวิเคราะห์ข้อมูลครัวเรือนยากจน และการสร้างนิยามคนจนซึ่งเป็นนิยามเฉพาะของจังหวัดกาฬสินธุ์และสร้างการรับรู้ผ่านเวทีการคืนข้อมูลทุกระดับ ดังนี้ นิยามความยากจนที่มีความเฉพาะโดยเรียงคะแนนตามค่าการวิเคราะห์ความวิกฤติ โดยใช้ค่านิยาม “สภาพการดำรงชีวิตของบุคคลที่มีรายได้ไม่เพียงพอต่อรายจ่าย มีรายได้ต่ำกว่าสามหมื่นบาทต่อปีต่อครัวเรือน สภาพความเป็นอยู่ต้องพึ่งพิงสวัสดิการ ขาดรายได้เสริม ที่อยู่อาศัยไม่มั่นคง ไม่มีที่ทำกิน ขาดแคลนโอกาสและทักษะการประกอบอาชีพ” เป็นการจัดกลุ่มระดับครัวเรือนยากจนด้วยทุนดำรงชีพ 5 มิติ ที่มีปัจจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องในแต่ละทุนดำรงชีพ ทำให้ชุมชน ตำบล อำเภอ และจังหวัด มีความเข้าใจในการนำข้อมูลทุนดำรงชีพ 5 ด้านด้านทุนมนุษย์ ทุนกายภาพ ทุนการเงิน ทุนธรรมชาติ และทุนสังคมที่เกี่ยวข้องมาวิเคราะห์ และนิยามคนจนของพื้นที่ในจังหวัดได้ดียิ่งขึ้น ทำให้สามารถวิเคราะห์จำนวนครัวเรือนยากจนแยกตามกลุ่มได้ดังนี้ กลุ่มอยู่ลำบากจำนวน 9 ครัวเรือน กลุ่มอยู่ยากจำนวน 1,885 ครัวเรือน กลุ่มอยู่ได้ จำนวน 7,490 ครัวเรือน และกลุ่มอยู่ดี

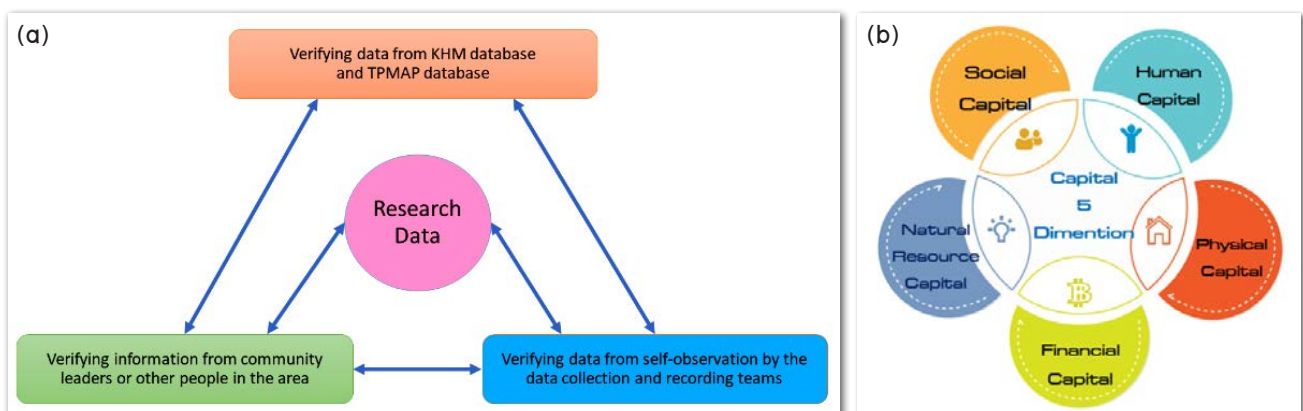

Figure 3 (a) The process of creating awareness and understanding of living capital poverty in 5 dimensions and (b) 5 Dimensions of Living Capital

จำนวน 8 ครัวเรือน ซึ่งเหมาะสมกับบริบทคนจนจังหวัดกาฬสินธุ์ ดังนี้

1) **กลุ่มอยู่ลำบาก** หมายถึง คนพิการ เจ็บป่วย มีอายุมาก มีชีวิตอยู่ลำพัง อยู่ได้เพราะสวัสดิการรัฐและการช่วยเหลือจากชุมชน และเข้าไม่ถึงระบบสวัสดิการของรัฐ

2) **กลุ่มอยู่ยาก** หมายถึง คนที่มีรายได้ไม่เพียงพอขาดแคลนอาหาร ที่อยู่อาศัยไม่มั่นคง ครอบครัวแตกแยก มีภาวะพึ่งพิง การศึกษาน้อย ไม่มีที่ทำกิน/ไม่มีกรรมสิทธิ์ เจ็บป่วยเรื้อรัง เริ่มสูงวัย ดิทยาเสพติด และไม่มีอาชีพเป็นหลักแหล่ง

3) **กลุ่มอยู่ได้** หมายถึง มีแรงงาน ขยัน แต่มีที่ดินน้อย อยู่ใกล้แหล่งทรัพยากร มีรายได้จากบุตร-ธิดา แต่ขาดความรู้และโอกาสในการหารายได้เสริม มีทุนมนุษย์แต่ไม่มีทุนกายภาพและการเงิน พึ่งพาทุนธรรมชาติ รายได้หลักมาจากการรับจ้าง และสมาชิกในครัวเรือนมีจำนวนมาก

4) **กลุ่มอยู่ดี** หมายถึง มีหนี้สินแต่มีศักยภาพการจัดการหนี้สิน มีกรรมสิทธิ์ในที่ดิน มีบ้านมั่นคง มีอาชีพมั่นคง รายได้ส่วนใหญ่มาจากการเกษตร การประกอบการ มีรายได้จากบุตร-ธิดา และมีเครือข่ายทางสังคม โดยกำหนดค่าคะแนนของทุนดำรงชีพ 4 ระดับ ดังนี้

ค่าคะแนน	ระดับของทุนดำรงชีพ
0 – 1.75	อยู่ลำบาก
1.76 – 2.50	อยู่ยาก
2.51 – 3.25	อยู่ได้
3.26 – 4.00	อยู่ดี

ศักยภาพทุนดำรงชีพแต่ละมิติและระดับความยากจนของจังหวัดกาฬสินธุ์ ดังตารางที่ 2 (Table 2) ผลการวิเคราะห์สาเหตุความยากจนและระดับของทุนดำรงชีพ 5 มิติ พบว่า ทุนมนุษย์ อยู่ระดับอยู่ยาก มีปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อทุนดำรงชีพ คือ ไม่มีทักษะอาชีพที่สามารถสร้างรายได้ ไม่ได้รับการพัฒนาศักยภาพทักษะทางอาชีพ เข้าไม่ถึงระบบการศึกษา ผู้ป่วยติดเตียงไม่ได้รับสวัสดิการรัฐ มีจำนวนผู้สูงอายุต่อวัยทำงานสูง ทุนกายภาพ อยู่ในระดับอยู่ได้ มีปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อทุนดำรงชีพ คือ ไม่มีบ้านเป็นของตนเอง สภาพบ้านที่อยู่อาศัยทรุดโทรม ไม่มีที่ดินทำกินทางเกษตร ทุนการเงิน อยู่ในระดับอยู่ยาก มีปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อทุนดำรงชีพ คือ รายได้ไม่เพียงพอต่อการใช้จ่าย ไม่มีเงินออม มีหนี้สิน ไม่มีทุนทรัพย์หรือทรัพย์สินในการประกอบอาชีพ ทุนธรรมชาติ อยู่ในระดับอยู่ได้ มีปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อทุนดำรงชีพ คือ บ้านพักอาศัยอยู่ในเขตภัยพิบัติที่ดินทำกินอยู่ในเขตภัยพิบัติทางธรรมชาติ และทุนสังคม อยู่ในระดับอยู่ยาก มีปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อทุนดำรงชีพ คือ ไม่มีผู้มีความรู้ในการแก้ไขปัญหาชุมชน ไม่มีการช่วยเหลือกันในชุมชน จากผลการวิเคราะห์โดยรวม ระดับทุนดำรงชีพของครัวเรือนยากจนในจังหวัดกาฬสินธุ์ อยู่ระดับอยู่ยาก ประกอบด้วยทุนดำรงชีพด้านมนุษย์ด้านกายภาพ และด้านการเงิน ที่ส่งผลกระทบต่อทุนดำรงชีพของครัวเรือนยากจน

5) การสร้างนวัตกรรมเชิงกระบวนการระดับพื้นที่ เพื่อสนับสนุนหน่วยงานภาครัฐให้สามารถตัดสินใจอย่างตรงจุด ด้วยระบบ KHM V.2

การนำระบบ KHM V.2 ซึ่งเป็นระบบสารสนเทศในการบริหารจัดการภายในองค์กร เพื่อศึกษา พัฒนาและจัดทำระบบ

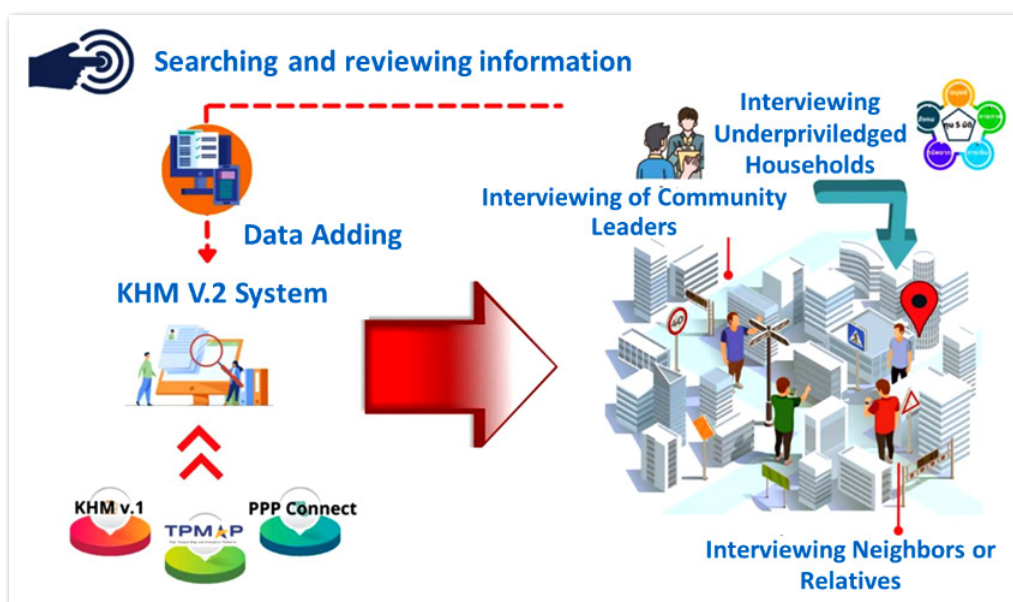

Figure 4 The process of finding and reviewing poor households

Table 2 Analysis of 5 dimensions of living capital potential level by district

No.	District	Human Capital (score)	Physical Capital (score)	Financial Capital (score)	Natural Resource Capital (score)	Social Capital (score)
1	Kamalasai	2.35	2.79	2.17	2.77	2.41
2	Kuchinarai	2.38	2.88	2.14	2.64	2.26
3	Khao Wong	2.48	2.98	2.34	2.75	2.3
4	Kham Muang	2.48	3.02	2.25	2.79	2.64
5	Khong Chai	2.33	2.83	2.09	2.58	2.27
6	Don Chan	2.26	2.9	2.27	2.84	1.88
7	Tha Khantho	2.51	3.03	2.24	2.79	2.51
8	Na Khu	2.30	2.86	2.23	2.68	2.21
9	Namon	2.38	2.59	2.14	2.57	2.22
10	Mueang Kalasin	2.43	3.08	2.08	2.68	2.20
11	Yang Talat	2.39	2.99	2.10	2.56	2.39
12	Rong Kham	2.48	3.04	2.50	2.70	2.17
13	Somdet	2.35	2.60	2.23	2.60	2.21
14	Sahatsakhan	2.47	3.10	2.45	2.73	2.49
15	Sam Chai	2.54	3.22	2.43	2.78	2.62
16	Nong Kung Si	2.45	3.16	2.33	2.74	2.75
17	Huai Phueng	2.54	3.1	2.56	2.86	2.57
18	Huai Mek	2.50	3.07	2.43	2.76	2.48
Province Overview		2.45	3.03	2.27	2.71	2.44

ฐานข้อมูลชุดเดียว โดยการออกแบบและพัฒนาผ่านการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย ผู้ใช้งานและหน่วยงานต่าง ๆ ให้ข้อเสนอแนะในการพัฒนาระบบ ปรับปรุงแก้ไขให้ตรงความต้องการ เพื่อเป็นระบบฐานข้อมูลของจังหวัดกาฬสินธุ์ที่มีความน่าเชื่อถือและแม่นยำ จะทำให้การพัฒนาเพื่อแก้ปัญหาความยากจนตรงจุดและพัฒนาได้ดียิ่งขึ้น รวมทั้งมีการส่งมอบระบบให้หน่วยงานระดับจังหวัดได้ขับเคลื่อนในระดับจังหวัด อำเภอ ตำบลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดังภาพที่ 5 (Figure 5) ดังนี้

ระบบบันทึกข้อมูลครัวเรือนยากจน 5 ด้าน เป็นระบบการจัดการข้อมูลครัวเรือนยากจน โดยการบันทึก แก้ไข ลบข้อมูลครัวเรือนยากจนครอบคลุมกลุ่มข้อมูล 5 ด้าน ได้แก่ ข้อมูลพื้นฐาน ข้อมูลสมาชิกในครัวเรือน ข้อมูลด้านกายภาพครัวเรือน สภาพพื้นฐานทางเศรษฐกิจครัวเรือน ทรัพยากรธรรมชาติและภัยพิบัติ และทุนสังคม

ระบบวิเคราะห์ศักยภาพทุน 5 ด้าน เป็นการวิเคราะห์ศักยภาพทุน 5 ด้าน ประกอบด้วย ทุนมนุษย์ ทุนกายภาพ ทุนการเงิน ทุนธรรมชาติ และทุนสังคม โดยการวิเคราะห์แยกออกเป็น ภาพรวมจังหวัด ภาพรวมรายอำเภอ และภาพรวมรายตำบล ในแต่ละทุนทั้ง 5 ด้าน และรายข้อคำถาม

ระบบวิเคราะห์ระดับครัวเรือนยากจน เป็นการวิเคราะห์ระดับครัวเรือนยากจน โดยการนำข้อมูลจากทุนทั้ง 5 ด้าน มาประมวลผลในแต่ละปัจจัยที่ส่งผลต่อระดับความยากจนของแต่ละครัวเรือน ซึ่งสามารถวิเคราะห์ระดับความยากจนครัวเรือนได้ ทั้งภาพรวมระดับจังหวัด อำเภอ ตำบล และระดับครัวเรือนตามลำดับ ในแต่ละปัจจัยของทุนทั้ง 5 ด้าน ที่ส่งผลต่อระดับความยากจน เพื่อนำไปช่วยเหลือและติดตามครัวเรือนยากจน

ระบบส่งต่อความช่วยเหลือครัวเรือนยากจน เป็นการติดตามความช่วยเหลือผ่านระบบ KHM V.2 ด้วยการส่งต่อความ

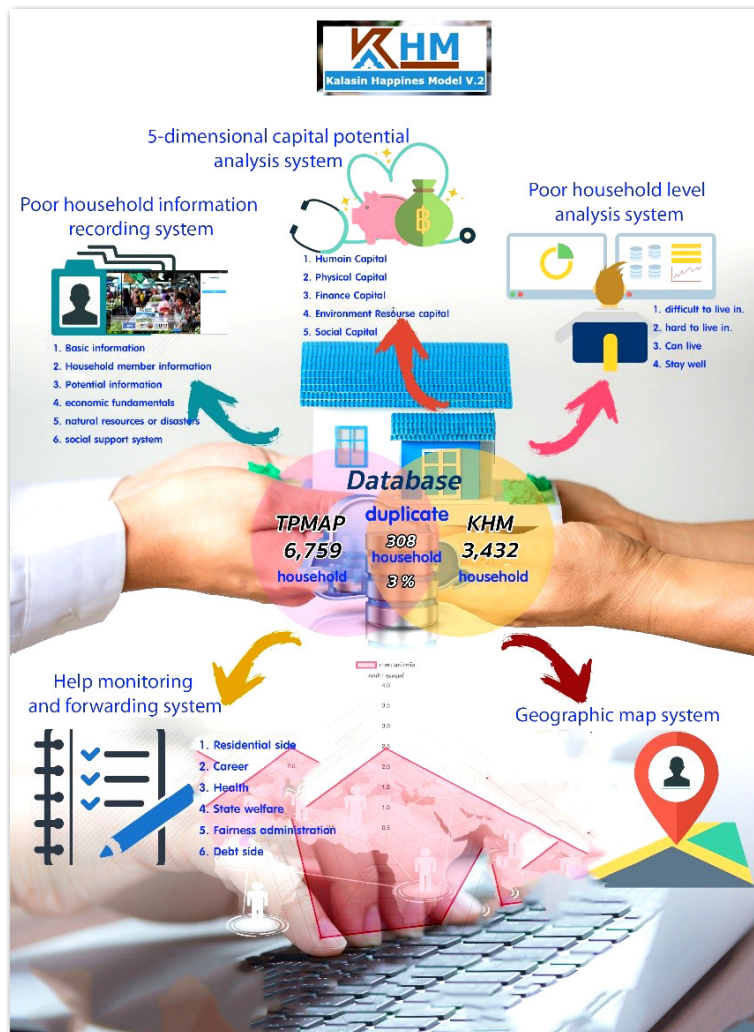

Figure 5 A framework for the ability of information systems and applications to support spatial development in tackling poverty in a comprehensive and precise manner in Kalasin province

ช่วยเหลือและติดตามผ่านเว็บไซต์แอปพลิเคชันและโมบายแอปพลิเคชัน ซึ่งเป็นกลไกประสานงานระดับพื้นที่และระบบสารสนเทศ KHM V.2 ผู้ใช้งานสามารถนำข้อมูลที่ดำเนินการช่วยเหลือส่งต่อเข้าสู่ระบบการส่งต่อความช่วยเหลือได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีผู้ใช้งานคือหน่วยงานภายในจังหวัด พช. พมจ. อบต. ที่ลงทะเบียนในระบบการจัดการข้อมูลการช่วยเหลือความยากจนตามสิทธิ์ที่ได้รับอนุญาต เมื่อบันทึกข้อมูลเข้าสู่ระบบจะมีการแจ้งเตือนสถานะการช่วยเหลือครัวเรือนยากจนผ่านอีเมลและไลน์ หรือแสดงบนหน้าจอสามารถค้นหาตามเงื่อนไขการช่วยเหลือใน 6 ด้าน สามารถแสดงรายงานการช่วยเหลือของแต่ละหน่วยงาน และแสดงผลในลักษณะแดชบอร์ด (Dashboard) ทั้ง 6 ด้าน ในภาพรวมของจังหวัดและรายหน่วยงาน แสดงแผนที่ทางภูมิศาสตร์ซึ่งระบุตำแหน่งพิกัดหรือที่ตั้งของครัวเรือนยากจน ความหนาแน่น และจุดที่ตั้งใกล้เส้นทางคมนาคม แหล่งน้ำหรือทรัพยากรธรรมชาติ ดังภาพที่ 6 (Figure 6)

การดำเนินการช่วยเหลือครัวเรือนยากจน 6 ด้าน โดยหน่วยงานต่าง ๆ ในจังหวัดกาฬสินธุ์ ที่มีการบันทึกข้อมูลโดยผู้ใช้งานจากหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2563-2565 สรุปได้ดังนี้ จำนวนเงินที่ได้ช่วยเหลือทั้งหมด 7,329,113 บาท ในแต่ละด้าน ดังนี้ ด้านที่อยู่อาศัย 1,414 ครัวเรือน ด้านอาชีพ 1,499 ครัวเรือน ด้านสุขภาพ 572 ครัวเรือน ด้านสวัสดิการรัฐ 1,444 ครัวเรือน ด้านอำนาจความเป็นธรรม 10 ครัวเรือน และด้านหนี้สิน 483 ครัวเรือน

ระบบแผนที่ทางภูมิศาสตร์ เป็นระบบแสดงตำแหน่งพิกัดหรือที่ตั้งของครัวเรือนยากจน เพื่อช่วยวางแผนและค้นหาข้อมูลตามตำแหน่งภูมิศาสตร์ สำหรับการวิเคราะห์ระดับความยากจนในพื้นที่ ประกอบด้วย 2 ระบบย่อย ดังนี้ 1) ระบบการค้นหาปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อครัวเรือนยากจนตามทุน 5 ด้าน เช่น การศึกษา อาชีพ การว่างงาน สภาพที่อยู่อาศัย หนี้สิน เป็นต้น และ 2) ระบบการค้นหาตามระดับครัวเรือนยากจน สามารถค้นหาระดับ

Figure 6 Completed and accurate poor household management information system and mobile application for assistance forwarding to poor households

ความยากจนในภาพรวมของจังหวัด คือ อยู่ไม่ได้ อยู่ยาก พออยู่ได้ และอยู่ได้ และสามารถวิเคราะห์ระดับความยากจนตามทุน 5 ด้าน ซึ่งเชื่อมโยงกับฐานข้อมูลครัวเรือนยากจน โดยผู้ใช้สามารถดูรายละเอียดข้อมูลของครัวเรือนยากจนตามตำแหน่งพิกัด และจากการวิเคราะห์ระดับความยากจน

6. การพัฒนาโมเดลแก้จนเพื่อแก้ไขความยากจนที่เหมาะสมกับบริบทคนจนในระดับท้องถิ่น

การพัฒนาโมเดลแก้จนร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และภาคีเครือข่ายระดับท้องถิ่น ซึ่งประกอบด้วยคณะกรรมการระดับตำบล ประชาชน กลุ่มอาชีพ คนจนกลุ่มเป้าหมาย โดยใช้เครื่องมือ การพัฒนาคนจนกลุ่มเป้าหมายที่เชื่อมโยงจากการจัดเวทีบูรณาการโครงการแก้จน และกิจกรรมตามแผนชีวิตหรือแผนพัฒนาครัวเรือนตามความต้องการที่แท้จริง โดยใช้ความรู้และทักษะของคนจนกลุ่มเป้าหมายเพื่อการพัฒนาที่ตรงจุด ตรงตามความต้องการของคนจน โดยจัดทำเป็นแผนพัฒนารายครัวเรือน และการพัฒนาศักยภาพกลุ่มอาชีพในประเภทเดียวกัน จากนั้นใช้ระบบที่เลี้ยงสำหรับการดูแลครัวเรือนเป้าหมายเพื่อถ่ายทอดองค์ความรู้และความเชี่ยวชาญที่เหมาะสมกับการพัฒนารายกลุ่มรายครัวเรือน รวมถึงเชื่อมต่อกับทุนสังคม ดังนี้

โมเดลแก้จนการพัฒนาทุนนวัตกรรมกองทุนบุญชุมชน มีจำนวนครัวเรือนยากจนที่เข้าร่วมจำนวน 18 ครัวเรือน เป็นกองทุน

อาชีพที่เกิดจากชุมชนเพื่อสนับสนุนกลุ่มต้นกล้าทำจนซึ่งเป็นคนจนกลุ่มเป้าหมายให้มีการต่อยอดการใช้กองทุนในการพัฒนาอาชีพ และนำกำไรบางส่วนมาคืนกองทุน และสามารถขยายผลให้กลุ่มคนจนอ่อนไหว และกลุ่มต้นกล้าทำจนสามารถตั้งตัวได้ด้วยตนเอง และในชุมชนมีคณะกรรมการกองทุนในการติดตาม ดูแล เป็นพี่เลี้ยงภายในตำบลเป้าหมาย

โมเดลธุรกิจวิสาหกิจชุมชนและการจัดการแปลงรวม โดยใช้ศักยภาพของเครือข่ายผักแปลงใหญ่อำเภอนามน ที่ผลิตผักปลอดภัยจากสารพิษเป็นอาชีพหลักและอาชีพเสริม มีจำนวนครัวเรือนเข้าร่วมทั้งสิ้น 60 ครัวเรือน และจำแนกความช่วยเหลือออกเป็น 2 กลุ่ม คือ 1) กลุ่มพัฒนาอาชีพเกี่ยวกับผักปลอดภัยจากสารพิษ จำนวน 19 ครัวเรือน และกลุ่มพัฒนาอาชีพอื่น ๆ และ 2) กลุ่มส่งต่อความช่วยเหลือ จำนวน 41 ครัวเรือน การออกแบบกลไกการทำงานเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจน ได้แบ่งคณะทำงานออกเป็น 2 ชุด คือ คณะทำงานโรงเรียนผักปลอดภัยไร้เงิน สำหรับครัวเรือนในกลุ่ม “อยู่ได้” ที่เข้าร่วมกระบวนการผลิตผักปลอดภัยจากสารพิษ ผ่านโรงเรียน “ผักปลอดภัยไร้เงิน” ประกอบด้วย หจก. ผักสดนามน วิสาหกิจกลุ่มปลูกผักบ้านโนนเที่ยง สำนักงานเกษตรอำเภอนามน กองสวัสดิการสังคมเทศบาลตำบลนามน บริษัทไทวา จำกัด บริษัทเบทาโกร ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร และศูนย์วิจัยและพัฒนาการเกษตร โดยทำหน้าที่เป็นพี่เลี้ยงหนุนเสริม พัฒนาศักยภาพ ให้กับครัวเรือนยากจนที่สนใจ

เข้าสู่โรงเรียนฝึกแก่น และจัดการจัดการแปลงรวมโดยใช้พื้นที่ของเทศบาลอำเภอสามชัย เพื่อบริหารจัดการแบ่งพื้นที่ให้กับครัวเรือนยากจนเพื่อใช้พื้นที่ในการประกอบอาชีพปลูกผัก ผ่านโรงเรียนฝึกปลูกผักไร้เงิน เพื่อส่งผลผลิตให้กับวิสาหกิจชุมชน และ หจก. ผักสดนาม

การวิเคราะห์ทุน 5 มิติ ของครัวเรือนยากจนในพื้นที่ตำบลสหัสขันธ์ จำนวน 146 ครัวเรือน พบว่าปัจจัยที่เร่งพัฒนาในแต่ละทุนเป็นดังนี้ 1) ทุนมนุษย์ คือ อาชีพ (ทักษะการประกอบอาชีพ) ว่าด้วยทางเลือกการเอาตัวรอด 2) ทุนกายภาพ คือ การใช้น้ำเพื่อทำการเกษตร ว่าด้วยความปลอดภัย 3) ทุนการเงิน คือ รายได้จาก การส่งกลับจากลูกหลาน 4) ทุนธรรมชาติ คือ การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่เพื่อสร้างรายได้ และ 5) ทุนสังคม คือ ผู้ที่มีความรู้ในการแก้ปัญหาและพัฒนาชุมชน โดยนำโมเดลธุรกิจ BCG ซึ่งมีครัวเรือนยากจนกลุ่มเป้าหมายที่มีศักยภาพเข้าร่วมพัฒนาอาชีพ ครัวเรือนในกลุ่ม “อยู่ได้” จำนวน 72 ครัวเรือน ซึ่งจำแนกความช่วยเหลือออกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มพัฒนาอาชีพเกี่ยวกับการเพาะเห็ด จำนวน 9 ครัวเรือน กลุ่มพัฒนาอาชีพเกี่ยวกับการเลี้ยงไก่ จำนวน 26 ครัวเรือน กลุ่มพัฒนาอาชีพเกี่ยวกับการเลี้ยงปลา จำนวน 1 ครัวเรือน และกลุ่มสงเคราะห์ จำนวน 25 ครัวเรือน โดยมีความร่วมมือกับภาคเอกชนและอุตสาหกรรมในพื้นที่ เช่น บริษัทไทวา จำกัด มอบกากมันสำปะหลังจากการผลิตสำหรับการทำก้อนเห็ด และสถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มอบสารชีวมวลในการทำธุรกิจเห็ดฟาง

ระบบและกลไกการส่งต่อความช่วยเหลือกลุ่มคนจนเป้าหมาย ครัวเรือนในกลุ่ม “อยู่ยาก” และ “อยู่ลำบาก” ผ่านการใช้ระบบสารสนเทศการบริหารครัวเรือนยากจนแบบเบ็ดเสร็จและ

แม่นยำ ซึ่งสามารถส่งต่อความช่วยเหลือครัวเรือนยากจนให้กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รวมถึงสามารถตรวจสอบและติดตามการส่งต่อความช่วยเหลือผ่านระบบสารสนเทศ KHM V.2 และหน่วยงานสามารถตรวจสอบการดำเนินการช่วยเหลือด้านต่าง ๆ ของแต่ละหน่วยงานที่ช่วยเหลือครัวเรือนยากจนกลุ่มเป้าหมาย เพื่อลดความซ้ำซ้อนระหว่างหน่วยงาน และชุมชนสามารถใช้งานระบบได้ทั้งเว็บแอปพลิเคชันและโมบายแอปพลิเคชัน เพื่อดำเนินการส่งต่อความช่วยเหลือได้ ซึ่งผลการดำเนินการมีดังนี้ การเข้าถึงสวัสดิการของรัฐ จำนวน 2,360 ราย และด้านที่อยู่อาศัยที่ชำรุดทรุดโทรมและขาดแคลนที่อยู่อาศัย จำนวน 696 หลัง ดังภาพที่ 7-10 (Figure 7-10)

ความรู้หรือความเชี่ยวชาญที่ใช้

กระบวนการในการสร้างความร่วมมือ (Collaborative governance)

หลักการการบริหารกิจการบ้านเมืองแบบร่วมมือกัน โดย Dukes (1993) ให้ความสำคัญกับการแก้ปัญหาความขัดแย้งในพื้นที่สาธารณะ สามารถนำมาใช้เป็นกระบวนการซึ่งใช้เปลี่ยนแปลงสำหรับองค์กรเพื่อค้นหาความเปลี่ยนแปลงทางสังคม โดยปัญหาของการทำงานในองค์กรคือ ค่าใช้จ่าย ความล่าช้า ความไม่พอใจ และการไม่เกิดผลประโยชน์ Agranoff & McGuire (2003) ให้ความหมายของความร่วมมือว่าเป็นขั้นตอนที่องค์กรต่าง ๆ ใช้ทรัพยากรร่วมกัน การค้นหาปัญหาร่วมกันและการสร้างความรู้ร่วมกันเพื่อดำเนินการให้บรรลุเป้าหมายที่มีร่วมกัน และ Ansell

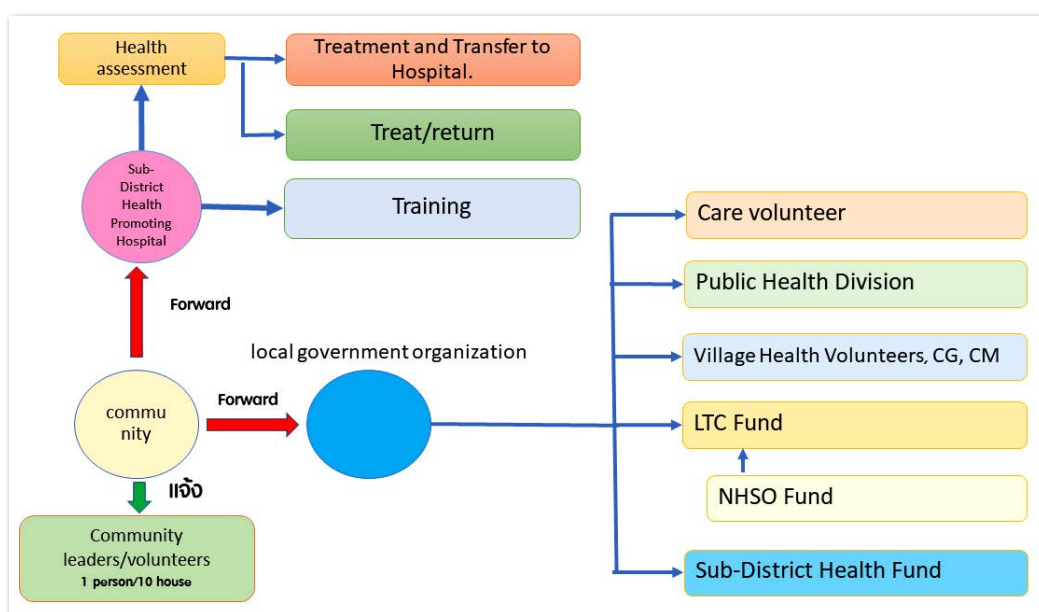

Figure 7 Health assistance referral mechanism

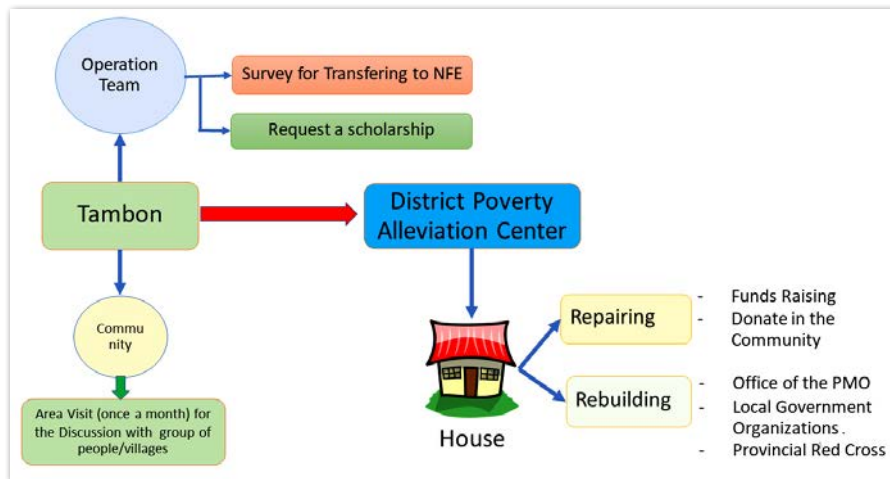

Figure 8 Educational assistance referral mechanism

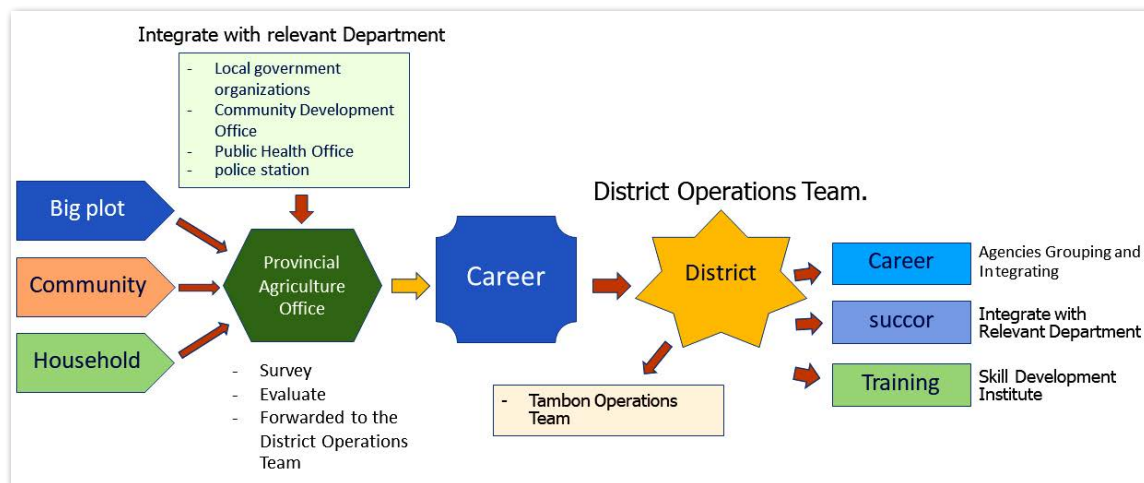

Figure 9 Economic assistance referral mechanism

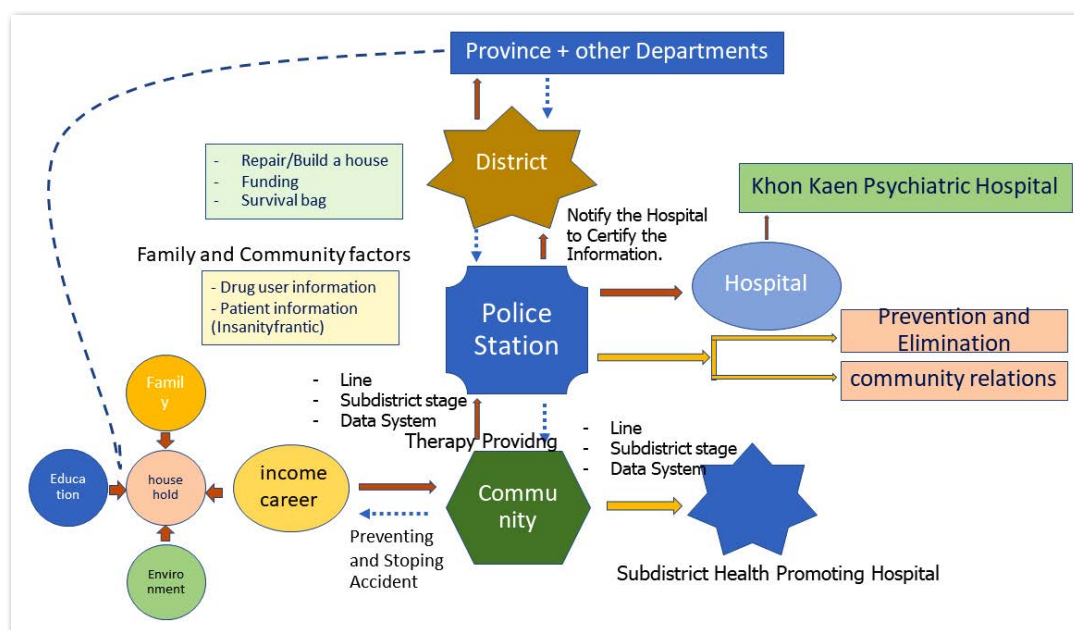

Figure 10 Social aspects assistance referral mechanism

& Gash (2008) กล่าวว่า การบริหารกิจการบ้านเมืองแบบร่วมมือกัน หมายถึง การปกครองซึ่งภาครัฐหนึ่งหน่วยงานหรือมากกว่าให้ผูมีส่วนได้ส่วนเสียที่ไม่ใช่รัฐเข้ามามีส่วนในกระบวนการตัดสินใจแบบร่วมกันอย่างเป็นทางการ มุ่งเน้นฉันทามติ และการอภิปรายร่วมกัน โดยมีจุดมุ่งหมายในการกำหนดหรือการนำนโยบายสาธารณะไปปฏิบัติ หรือการจัดการโครงการหรือทรัพยากรต่าง ๆ ของรัฐ Lhamkaek & Pienkhuntod (2021) ใช้กระบวนการแก้ไขปัญหาคความยากจนแบบบูรณาการในจังหวัดขอนแก่นตามโครงการคู่เลี้ยว เกี่ยวก้อย แก่จน คนขอนแก่นมีการบูรณาการความร่วมมือโดยใช้พลังการมีส่วนร่วมในรูปแบบประชารัฐและหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้วยกระบวนการแก้ไขปัญหาความยากจนเชิงบูรณาการ 4 กระบวนการ คือ 1) ชี้นำชีวิต 2) ทำเข้มทิศชีวิต 3) บริหารจัดการชีวิต และ 4) ดูแลชีวิต โดยขับเคลื่อนโครงการด้วยคณะกรรมการแก้ไขปัญหาความยากจน ตามแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงระดับอำเภอ (ศจพ.อ.)

การนำนโยบายไปปฏิบัติ

การนำนโยบายไปปฏิบัติ หมายถึง กระบวนการหรือขั้นตอนที่ทำให้นโยบาย แผนงาน หรือโครงการที่เป็นนามธรรม สามารถบรรลุเป้าหมายหรือเกิดผลผลิต (Output) ผลลัพธ์ (Outcome) และผลกระทบ (Impact) อย่างเป็นรูปธรรมตามวัตถุประสงค์ที่ได้ตั้งไว้ ทั้งนี้ การบรรลุเป้าหมายดังกล่าวต้องใช้ทรัพยากรต่าง ๆ ที่มี ทั้งงบประมาณ บุคลากร เครื่องมือ และเทคโนโลยี เพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ของนโยบาย (Chandrasorn, 2005) โดย Laoluecha et al. (2022) ได้นำเสนอกลไก และเครื่องมือในการพัฒนาเชิงพื้นที่เพื่อสนับสนุนการทำงานช่วยเหลือแก้ไขปัญหาความยากจนของจังหวัดมุกดาหาร เพื่อส่งต่อข้อมูลครัวเรือนยากจน เพื่อร่วมกันติดตาม วิเคราะห์ และช่วยเหลือครัวเรือนยากจนกับหน่วยงานราชการ ภาคเอกชน รัฐวิสาหกิจ จำนวน 6 กระทรวง 8 หน่วยงาน และได้กำหนดพื้นที่โครงการนำร่องในการแก้ไขปัญหาความยากจน คือ ตำบลกกตูม อำเภอดงหลวง และได้จัดทำข้อเสนอเชิงนโยบายในการแก้ไขปัญหาความยากจนในจังหวัดมุกดาหารในแผนพัฒนาจังหวัดมุกดาหารระยะ 5 ปี พ.ศ. 2566–2570 Pangthai (2022) ได้นำเสนอการแก้ไขปัญหาความยากจนซึ่งเน้นบทบาทของชุมชนมากขึ้น ส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนเพื่อให้ชุมชนสามารถพึ่งตนเองได้ ประกอบกับรัฐธรรมนูญปัจจุบันเปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นของตนเอง โดยมุ่งเน้นการพัฒนาศักยภาพของคนจนและชุมชนให้สามารถพึ่งตนเองได้ ควบคู่กับการวางรากฐานการปฏิรูปเชิงโครงสร้างโดยเน้นการปรับปรุงระบบบริหารจัดการ การส่งเสริมนโยบายการพัฒนาและแก้ไขกฎหมายให้เอื้อต่อการแก้ไขปัญหาความยากจน (Li et al., 2021) ได้นำเสนอการถอดบทเรียนความสำเร็จของนโยบายแก้ไขปัญหาความยากจนในชนบทของจีน ด้านการใช้กลยุทธ์การจัดการปัญหาความ

ยากจน ตั้งแต่ยุคที่ 1–6 และบทเรียนความสำเร็จในการแก้ปัญหาความยากจน 6 ประเด็น ดังนี้ 1) การสร้างความมั่นคงทางอาหาร 2) การสร้างอาชีพและรายได้โดยใช้เกษตรสมัยใหม่ 3) การขยายการพัฒนาให้ครอบคลุมทุกพื้นที่ 4) การส่งเสริมโครงสร้างพื้นฐานและลดความเหลื่อมล้ำ 5) การจัดสวัสดิการและพัฒนาระบบประกันสุขภาพ และ 6) การปรับปรุงกลไกการแก้ไขปัญหาความยากจนให้ตรงจุด

แนวคิดฐานทุนดำรงชีพ 5 มิติ

กรอบแนวคิดระบบการดำรงชีพอย่างยั่งยืนให้ความสำคัญกับ “คน” และความเข้าใจที่ตรงและถูกต้องตามความเป็นจริงในเรื่อง “ศักยภาพของคน” ในการแปลงสินทรัพย์หรือต้นทุนที่มีอยู่เพื่อผลลัพธ์ในการดำรงชีพที่ดีขึ้น แนวทางนี้ขึ้นอยู่กับความเชื่อที่ว่าคนต้องการทุน/สินทรัพย์หลากหลายด้านที่จะสามารถประสบผลดีในระบบการดำรงชีพอย่างยั่งยืน ถ้ามีทุนหรือสินทรัพย์เพียงด้านใดด้านเดียวก็ไม่เพียงพอที่จะทำให้เกิดผลลัพธ์ตามที่คนต้องการ คนจึงต้องพยายามหาทางรักษาและเชื่อมโยงต้นทุน/สินทรัพย์ทั้งหมดที่มีเพื่อหาหนทางใหม่ในการอยู่รอดได้ในสภาวะยากลำบาก กรอบแนวคิดระบบการดำรงชีพอย่างยั่งยืนระบุทุน/สินทรัพย์หลักที่สำคัญไว้ 5 หมวด เรียกว่า “เพชรห้าเหลี่ยม” ประกอบด้วย ทุนมนุษย์ ทุนกายภาพ ทุนการเงิน ทุนธรรมชาติ และทุนสังคม (Majale, 2002)

ระบบบริหารจัดการข้อมูลการพัฒนาคนแบบชี้เป้า (Thai People Map and Analytics Platform: TPMAP)

TPMAP เป็นระบบบริหารจัดการข้อมูลขนาดใหญ่สำหรับการพัฒนาคนทุกช่วงวัย โดยครอบคลุมถึงการชี้เป้าประเด็นปัญหาความยากจนให้เข้าถึงต้นเหตุของปัญหาในเชิงลึก เพื่อทราบถึงปัญหาความยากจนที่แท้จริงในแต่ละท้องถิ่น ที่มีความแตกต่างกันในแต่ละภูมิสังคม ซึ่งทำให้หน่วยงานภาครัฐและองค์กรภาคีต่างๆ สามารถศึกษาและหาข้อสรุป ในการกำหนดกลุ่มเป้าหมายการพัฒนา (Targeting) และนโยบาย แผนงาน โครงการ หรือกิจกรรมในการพัฒนาคนตลอดช่วงวัยบนฐานข้อมูลเชิงประจักษ์ ซึ่งเป็นการแก้ไขปัญหาได้อย่างแท้จริง ตรงจุด ทำให้สามารถกำหนดนโยบายที่มีความหลากหลายมากขึ้น

การประเมินประสิทธิภาพระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ

การศึกษาประสิทธิภาพระบบเทคโนโลยีสารสนเทศหรือแอปพลิเคชันที่พัฒนา ปัจจุบันวัดความสามารถในการใช้งานของระบบหรือคุณสมบัติของระบบนั้น ๆ โดยผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านในการประเมิน 5 ด้าน (Nielsen, 1994) ได้แก่ 1) การประเมินความสามารถที่ตรงกับความต้องการ (Functional requirement test) 2) การประเมินความถูกต้อง (Functional test) 3) การประเมินความ

ยืดหยุ่น ง่ายต่อการใช้งาน (Usability test) 4) การประเมินประสิทธิภาพ (Performance test) และ 5) การประเมินด้านการรักษาความปลอดภัย (Security test)

การมีส่วนร่วมของชุมชน (Community participation)

แนวคิดของการพัฒนาชุมชน คือ ชุมชนมีส่วนร่วมในการคิด การแก้ปัญหา และการร่วมลงมือทำ ส่งผลให้คนในชุมชนมีความสามัคคีกัน ครอบคลุม 3 ประเด็น ดังนี้ 1) ผลผลิต 2) การดำรงชีพอย่างอิสระของคนในชุมชน และ 3) การมีส่วนร่วมทางสังคม ทั้ง 3 ประเด็น นำไปสู่การพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน (Kersey et al., 2020) โดย Banjongthitithan et al. (2011) ใช้วิธีการบูรณาการองค์การชุมชนและโครงการพัฒนาหมู่บ้าน ซึ่งเป็นทุนทางสังคมที่ดำรงอยู่ ได้ถูกนำมาประยุกต์ปรับใช้เป็นกลไกขับเคลื่อนการแก้ไขปัญหาความยากจน ผ่านการจัดตั้งองค์กรชุมชน สถาบันการเงินชุมชน และการดำเนินกิจกรรมโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิต และภายใต้วิธีการบูรณาการองค์การชุมชน

สถานการณ์ใหม่ ที่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม

การขับเคลื่อนการแก้ไขปัญหาความยากจนของจังหวัดกาฬสินธุ์โดยความร่วมมือของมหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์ ภาครัฐและภาคีเครือข่าย ทำให้มีข้อมูลในมิติต่าง ๆ สำหรับหน่วยงานราชการทั้งส่วนท้องถิ่น ตำบล อำเภอ และระดับจังหวัด รวมทั้งการพัฒนาในมิติเชิงพื้นที่ที่สำคัญในการพัฒนาพื้นที่จังหวัดกาฬสินธุ์ที่ครอบคลุมมิติเชิงลึก

ด้านการสร้างรับรู้ความยากจน

จังหวัดกาฬสินธุ์ มีสาเหตุความยากจน คือ ขาดต้นทุน ขาดปัจจัยการผลิต ขาดความยั่งยืนความอดทน ขาดโอกาสทางสังคม ขาดความรู้ในการประกอบอาชีพ ขาดโอกาสตั้งแต่แรกเกิด ไม่พัฒนานตนเอง พฤติกรรมส่วนบุคคล เงินทุนมาจากการกู้ยืมหรือกู้ยืมระบบ จึงต้องใช้หนี้ธนาคาร หรือหนี้สินอื่น ๆ ทำให้ไม่มีเงินฝากธนาคาร ดังนั้นนิยามความยากจนจังหวัดกาฬสินธุ์ คือ “ความยากจนเป็นสภาพการดำรงชีวิตของบุคคลที่มีรายได้ไม่เพียงพอต่อรายจ่าย มีรายได้ต่ำกว่าสามหมื่นบาทต่อปีต่อครัวเรือน สภาพความเป็นอยู่ต้องพึ่งพิงสวัสดิการ ขาดรายได้เสริม ที่อยู่อาศัยไม่มั่นคง ไม่มีที่ทำกิน ขาดแคลนโอกาสและทักษะการประกอบอาชีพ”

ด้านการสอบทานและวิเคราะห์ข้อมูล

การสอบทานข้อมูลและสำรวจทุนดำรงชีพของครัวเรือนยากจนทั้งจังหวัดกาฬสินธุ์ มีเป้าหมายจำนวน 9,394 ครัวเรือน

โดยใช้การค้นหาเชิงปริมาณ ด้วยเกณฑ์มาตรฐานกลาง และการยืนยันคนจนโดยผู้นำชุมชน ประกอบกับการค้นหาคนจนจากฐานข้อมูล KHM จากการทำประชาคม สามารถนำเข้าคนจนที่ตกหล่นเพิ่มเติมจากฐานข้อมูล TPMAP จำนวน 2,360 ราย สามารถนำเข้าครัวเรือนยากจนที่ไม่สามารถเข้าถึงโอกาสและกลุ่มครัวเรือนตกหล่นจาก TPMAP ได้

ด้านการสร้างนวัตกรรมกระบวนการทำงาน

การสร้างแพลตฟอร์มระบบการบริหารครัวเรือนยากจนแบบเบ็ดเสร็จและแม่นยำของจังหวัดกาฬสินธุ์ ประกอบด้วยกระบวนการทำงาน ระบบสารสนเทศเพื่อการบริหาร ระบบจัดการธุรกิจ และกระบวนการส่งต่อความช่วยเหลือ ให้เป็นฐานข้อมูลกลางของจังหวัดกาฬสินธุ์ เพื่อหนุนเสริมการทำงานของหน่วยงานในพื้นที่ คือ ภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม ให้สามารถทำงานร่วมกันได้

ด้านแบบจำลองโมเดลพัฒนาอาชีพครัวเรือนยากจน

โมเดลแกนในระดับพื้นที่เพื่อแก้ปัญหาคความยากจนในระดับท้องถิ่น พัฒนาจากการวิเคราะห์ทุนดำรงชีพ 5 ด้าน และทุนครัวเรือน เพื่อจัดกิจกรรมการพัฒนาอาชีพให้เหมาะสม และตรงตามทักษะอาชีพพื้นฐานของคนในครัวเรือน ให้สามารถประกอบอาชีพ สามารถยกระดับรายได้ของครัวเรือนได้ โดยการช่วยเหลือคนจนในกลุ่มหนี้สิน และการให้ความช่วยเหลือที่ตรงกลุ่มเป้าหมาย การขับเคลื่อนเพื่อช่วยเหลือคนจนกลุ่มหนี้สิน จำเป็นต้องมีโมเดลแกนที่เหมาะสมกับบริบทคนจนในระดับท้องถิ่นที่เชื่อมโยงกับแผนพัฒนาทุกระดับ เพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนระดับพื้นที่และระดับจังหวัดที่ชัดเจน ที่มีศักยภาพที่เหมาะสมในการขับเคลื่อนพัฒนาและขยายผลความช่วยเหลือที่ตรงกลุ่มเป้าหมาย ในด้านเกษตร ด้านการแปรรูป ด้านการตลาด และด้านการเงิน เป็นต้น ทำให้เกิดรายได้หมุนเวียนในกลุ่มคนจนเป้าหมาย รวมทั้งการบริหารจัดการแปลงรวมกรณีครัวเรือนยากจนไม่มีที่ดินทำกิน สามารถนำที่ดินสาธารณะหรือที่ดินของหน่วยงานราชการเพื่อจัดสรรให้กับครัวเรือนยากจนประกอบอาชีพการปลูกผัก โดยพัฒนารูปแบบวิสาหกิจเพื่อสังคมกับการแก้ไขปัญหาความยากจน อำเภอนามน เกิดแนวทางการดำเนินงานในการบริหารจัดการเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนผักแปลงใหญ่ และเชื่อมโยงครัวเรือนยากจนในการพัฒนาอาชีพ เช่น การพัฒนาศักยภาพการปลูกผัก รับจ้างเพาะกล้า ระบบติดตามของพืชเลี้ยงในแต่ละตำบล รวมถึงการสร้างโรงเรียนผักปลอดภัยไร้เงิน เพื่อถ่ายทอดองค์ความรู้เทคโนโลยีให้กับครัวเรือนยากจน รวมถึงการแลกเปลี่ยนเรียนรู้มุมมองด้านการพัฒนาอาชีพเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจน ด้านการตลาด การผลิต และรายได้ และการยกระดับอาชีพเกี่ยวกับการปลูกเห็ดฟาง ของตำบลสหัสขันธ์ โดยนำนวัตกรรมการเพาะเห็ดเห็ดเห็ด

และเตาไอน้ำสำหรับนึ่งเชื้อเห็ด และการบริหารจัดการแปลงรวม ร่วมกับองค์ความรู้เดิมของกลุ่มเพาะเห็ดฟางตำบลสหัสขันธ์ เป็นต้น จำนวนครัวเรือนที่เข้ารับการพัฒนาอาชีพมีดังนี้ กลุ่มพัฒนาอาชีพผักปลอดภัยจากสารพิษ ตำบลนามน จำนวน 9 ครัวเรือน กลุ่มเห็ดฟางสร้างสุข ตำบลสหัสขันธ์ จำนวน 36 ครัวเรือน และกลุ่มอาชีพเกษตร ตำบลกลางหมื่น จำนวน 18 ครัวเรือน โดยครัวเรือนยากจนที่ประกอบอาชีพด้านการปลูกผัก สามารถสร้างรายได้จาก 2,000 บาท เป็น 4,000 บาท กลุ่มอาชีพเลี้ยงไก่ มีรายได้เพิ่มขึ้นจาก 3,000 บาท เป็น 5,500 บาท และกลุ่มอาชีพเพาะเห็ดฟาง ใน 1 รอบการผลิต สามารถสร้างรายได้จาก 4,000 บาท เป็น 8,000–12,000 บาท และเกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ มุมมองด้านการพัฒนาอาชีพเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนที่เกี่ยวข้อง เช่น การตลาด การผลิต และรายได้

ผลกระทบและความยั่งยืนของการเปลี่ยนแปลง

มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์และจังหวัดกาฬสินธุ์ได้ลงนามบันทึกข้อตกลงความร่วมมือในการแก้ไขปัญหาความยากจนแบบเบ็ดเสร็จและแม่นยำในพื้นที่จังหวัดกาฬสินธุ์ และประกาศวาระจังหวัดกาฬสินธุ์ ในการจัดความยากจนและพัฒนาคน ด้วยระบบฐานข้อมูลบริหารครัวเรือนยากจนแบบเบ็ดเสร็จและแม่นยำ KHM V.2 เพื่อเป็นระบบหนุนเสริมการทำงานของหน่วยงานในระดับพื้นที่ จังหวัด อำเภอ ตำบลและท้องถิ่น เพื่อนำข้อมูลผ่านการวิเคราะห์

และประมวลผล ประกอบการวางแผนยุทธศาสตร์ กลยุทธ์ โครงการหรือกิจกรรมในการแก้ปัญหาความยากจนทุกมิติ ด้วยยุทธศาสตร์การบริหารองค์กรด้วยเทคโนโลยีสารสนเทศ ด้วยระบบข้อมูลแก่นางเชิงพื้นที่เพื่อบริหารข้อมูลความยากจนแบบร่วมมือ ดังภาพที่ 11 (Figure 11)

การจัดตั้งคณะกรรมการตามกลไกเชิงพื้นที่ที่เกี่ยวข้อง ดังนี้ 1) จังหวัดกาฬสินธุ์จัดตั้งศูนย์แก้ไขปัญหาความยากจนระดับจังหวัด ภายใต้โครงการกาฬสินธุ์ไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง และตั้งคณะกรรมการในการดำเนินงานมีการติดตาม ประชุมเดือนละ 1 ครั้ง 2) ระดับอำเภอได้จัดตั้งศูนย์อำนวยการขับเคลื่อนการแก้ไขปัญหาความยากจนโครงการ KHM โดยมีนายอำเภอ เป็นประธาน อำนวยการ และปลัดอำเภอ หัวหน้ากลุ่มงานบริหารงานปกครอง พัฒนาการอำเภอ เป็นเลขานุการ 3) คณะกรรมการแก้ไขปัญหาความยากจนระดับตำบล โดยมีปลัดอำเภอ ผู้รับผิดชอบประจำตำบล เป็นหัวหน้าชุด และนักพัฒนาชุมชน ผู้รับผิดชอบประจำตำบล เป็นเลขานุการ 4) คณะกรรมการหมู่บ้านแก้ไขปัญหาความยากจน โดยมีผู้ใหญ่บ้าน เป็นประธานคณะกรรมการ และ 5) คณะกรรมการประชาคมแก้ไขปัญหาความยากจน โดยประธานประชาคม เป็นประธานคณะกรรมการ

จังหวัดกาฬสินธุ์กำหนดแผนพัฒนาจังหวัดกาฬสินธุ์ พ.ศ. 2566–2570 โดยกำหนดเป็นประเด็นด้านพัฒนาที่ 4 การพัฒนาทุนมนุษย์ ลดความเหลื่อมล้ำ สร้างสังคมที่มีความมั่นคงและสงบสุข โดยมีเป้าประสงค์ ประชากรของจังหวัดได้รับการพัฒนาทุนมนุษย์ในทุกช่วงวัย ประกอบด้วยกิจกรรมและโครงการดังต่อไปนี้ โครงการพื้นที่สร้างสรรค์สำหรับเด็กและเยาวชน โครงการปันสุข

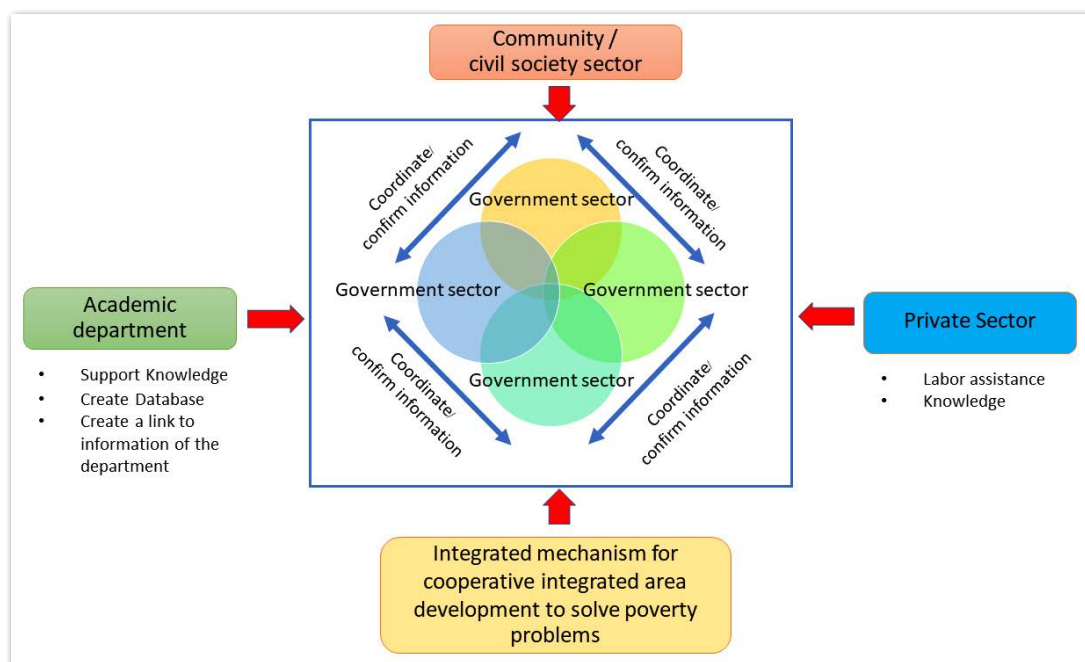

Figure 11 Local mechanisms to solve the problem of poverty in Kalasin province

ผู้สูงวัยสายใยกาฬสินธุ์ 4.0 โครงการพัฒนาระบบกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลจังหวัดกาฬสินธุ์ สู้สังคมไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง โครงการด้านครอบครัว รื้อชุมชนแห่งความปลอดภัย โครงการยุทธธรรมสร้างสุขลดความเหลื่อมล้ำ เสริมสร้างความมั่นคงปลอดภัยและแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของประชาชน และโครงการพัฒนากาฬสินธุ์ เป็นสังคมมั่นคง สงบสุข ลดความเหลื่อมล้ำ หลุดพ้นความยากจน พึ่งตนเองได้

ระบบและกลไกการส่งต่อและช่วยเหลือครัวเรือนยากจน โดยเครือข่ายทางสังคมในพื้นที่ การพัฒนาให้เกิดกองทุนในพื้นที่ เพื่อส่งเสริมอาชีพครัวเรือนยากจนที่มีศักยภาพและการรวมกลุ่มครัวเรือนยากจนที่มีศักยภาพ เพื่อส่งเสริมอาชีพและต่อยอดนำทุนทางสังคมมาใช้คุ้มครองทางสังคม ทั้งโครงการ KHM ระดับอำเภอ หน่วยงาน องค์กร วิชากิจชุมชน และเครือข่ายภาคเอกชนที่เกี่ยวข้อง การสร้างงาน สร้างรายได้ ในห่วงโซ่อุปทาน และการจัดตั้งธนาคารแก้จนพัฒนาทักษะอาชีพใหม่ เป็นอาชีพหลัก ที่ก่อให้เกิดรายได้ในครัวเรือน การพัฒนาศักยภาพคนเพื่อประกอบอาชีพในท้องถิ่น และดูแลสุขภาพโดยหน่วยงานด้านสุขภาพ ด้วย

โมเดลแก้จนในระดับพื้นที่ต้นแบบ ชุมชนต้นแบบ และครัวเรือนต้นแบบ ไปสู่พื้นที่อื่น ๆ ทั้งจังหวัดกาฬสินธุ์ใน 18 อำเภอ การต่อยอดทุนด้านทรัพยากรธรรมชาติ มีกลยุทธ์ในการจัดการพื้นที่ส่วนกลางและจัดการน้ำ เพื่อให้ครัวเรือนยากจนมีพื้นที่ในการประกอบอาชีพ มีการบริหารจัดการพื้นที่สาธารณะประโยชน์ในการบริหารจัดการพื้นที่ร่วมกัน มีข้อกำหนดในการแบ่งพื้นที่หรือการใช้ประโยชน์ของพื้นที่ในการประกอบอาชีพให้กับครัวเรือนยากจนให้เกิดความยั่งยืนต่อไป

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบพระคุณ สำนักงานสภานโยบายการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรมแห่งชาติ (สอวช.) สำนักงานส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม (สกสว.) และหน่วยบริหารและจัดการทุนด้านการพัฒนาระดับพื้นที่ (บพท.) ที่สนับสนุนงบประมาณการวิจัย สัญญาเลขที่ A13F630036

References

- Agranoff, R., & McGuire, M. (2003). Inside the matrix: Integrating the paradigms of intergovernmental and network management. *International Journal of Public Administration*, 26(12), 1401–1422.
- Ansell, C., & Gash, A. (2008). Collaborative governance in theory and practice. *Journal of Public Administration Research and Theory*, 18(4), 543–571.
- Banjongthitithan, S., Sutida, J., & Piampongsan, P. (2011). Integral resolving poverty problem by community organization. *Journal of Graduate Studies Valaya Alongkorn Rajabhat University*, 5(3), 105–116. (in Thai).
- Chandrasorn, V. (2005). *Theory of public policy implementation*. Bangkok: Comrade Blog and Printing Co., Ltd. (in Thai).
- Dukes, F. (1993). Public conflict resolution: A transformative approach. *Negotiation Journal*, 9(1), 45–57.
- Kersey, J., McCue, M., & Skidmore, E. (2020). Domains and dimensions of community participation following traumatic brain injury. *Brain Injury*, 34(6), 708–712.
- Laoluecha, T., Chantarasakha, S., Taveesuk, P., Jandaeng, B., Sangkhalun, W., Philawut, S., ..., & Buddeewong, D. (2022). Integrated and collaborative area development for comprehensive and precise solutions for poverty alleviation case study of Mukdahan province phase 1. *Journal of Social Science for Local Rajabhat Mahasarakham University*, 6(2), 154–163. (in Thai).
- Lhamkaek, J., & Pienkhuntod, A. (2021). An integrated approach for poverty alleviation: A case of the Siew partnerships against poverty project in Khon Kaen. *Dhammathas Academic Journal*, 21(2), 109–122. (in Thai).
- Li, X., Premprasit, R., Mee-Udon, F., & Rattanathum, N. (2021). Lessons learned: Success of poverty alleviation policy in rural China. *Journal of Economics and Management Strategy*, 9(1), 230–248. (in Thai).
- Majale, M. (2001). *Towards pro-poor regulatory guidelines for urban upgrading*. in the International Workshop on regulatory guidelines for urban upgrading, Bourton-On-Dunsmore, Warwickshire, United Kingdom, May 17–18, 2001.
- Mobilization Operations Center Kalasin Happiness Model Project. (2020). Kalasin Happiness Model. Retrieved May 30, 2020 from: <http://123.242.175.86/authen.ksu>. (in Thai).

- National Science and Technology Development Agency (2021). Overview of the poor in 2019 Kalasin. Retrieved May 30, 2020 from: <https://www.tpmaph.in.th/2562/46>. (in Thai).
- Nielsen, J. (1994). *Usability inspection methods*. In ACM Conference on Human factors in computing systems, Boston Massachusetts USA, April 24 – 28, 1994, 413–414.
- Office of the National Economic and Social Development Board. (2021a). National economic and social development plan No.12. Retrieved May 10, 2021, from: https://www.nesdc.go.th/ewt_news.php?nid=6420&filename=develop_issue. (in Thai).
- Office of the National Economic and Social Development Board (2021b). Report on analysis of the situation of poverty and inequality in Thailand in 2017. Retrieved May 24, 2022, from: https://www.nesdc.go.th/ewt_w3c/more_news.php?cid=941&filename. (in Thai).
- Office of the National Economic and Social Development Board (2021c). GPP dashboard. Retrieved May 24, 2022, from: https://lookerstudio.google.com/reporting/704fe6c7-aecb-4362-9062-3dc971c75982/page/p_woqsppkotc. (in Thai).
- Pangthai, P. (2022). Policy on the prevention and correction of rural poverty. *Political Science Critique*, 6(12), 41–64. (in Thai).
- Thailand Development Research Institute (2021). Inequality in Thai society: Trends, policies, and policy drivers. Retrieved May 10, 2021, from: <https://tdri.or.th>. (in Thai).
- Theerakosonphong, K. (2022). Current knowledge and future directions of social policy: Developing social protection systems for well-being promotion and social conflict reduction. *Thammasat Journal*. 41(1), 1–37. (in Thai).